

פענוח הערות ומראי-מקומות.

יום הכיפורים.

ירושלמי סוף יומא משנה. אמר רבי עקיבה אשְׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִיִּתְהַרִין וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אָבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים, שְׁנַאֲמַר וְנִרְקַתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּמִים טְהוּרִים וּגו'. נֹאמַר מְקַנָּה יִשְׂרָאֵל יְיָ מֵהַ מְקַנָּה מְטַהֵר אֶת הַטְּמְאִים אֶף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל: **שם הלכה ז.** תַּנִּי. צְרִיךְ לִפְרוֹט אֶת מַעֲשָׂיו. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אֵינּוּ צְרִיךְ לִפְרוֹט אֶת מַעֲשָׂיו. מֵה טַעְמִיהָ דְּרַבִּי יְהוּדָה. אֲנֵי חֲטָא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָה בַּעֲשׂוֹ לֵהֶם אֱלֹהֵי זָהָב: מֵה עֲבַד לָהּ רַבִּי עֲקִיבָה. מִי גָרַם לָהֶם. אֲנִי. שֶׁהֲרַבִּיתִי לָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב. לָמָּה. שְׁאִין חֲמור (נוקק) [נוהק] מִתּוֹךְ כְּפִיפָה שְׁלִחְרוּבִין. כְּתוּב מְקַנָּה יִשְׂרָאֵל יְיָ. מֵה הַמְקַנָּה מְטַהֵר אֶת הַטְּמְאִים. אֶף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְנִרְקַתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּמִים טְהוּרִים וּטְהַרְתֶּם מִכָּל טוּמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּילּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

בבלי יומא פו עמוד ב. אמר רב יהודה, רב רמי — פתיב: "אשרי נשוי פשע פסוי חטאה", וכתבי: "מכסה פשעיו לא יצליח"! לא קשיא: הא בחטא מפורסם, הא בחטא שאינו מפורסם... וצריך לפרוט את החטא, שנאמר: "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ונעשו להם אלהי זָהָב", דברי רבי יהודה בן בְּתִירָה. רבי עקיבא אומר: "אשרי נשוי פשע פסוי חטאה". אלא מהו שאמר משה: "ונעשו להם אלהי זָהָב"? כדברי נאי. דאמר רבי נאי: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונא של עולם! כסף וזָהָב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די — גרם להם שיעשו אלהי זָהָב.

"ונעשו להם אלהי זָהָב"? כדברי נאי. דאמר רבי נאי: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונא של עולם! כסף וזָהָב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די — גרם להם שיעשו אלהי זָהָב.

תוספתא שם פרק ד, יד. היכן הוא אומר [אחר תפלה] והעובר לפני התיבה אומרה ברביעית ר' מאיר אומר מתפלל שבע וחזרת בוידוי וחכמים אומרים מתפלל שבע ואם רצה לחתום בוידוי חותם וצריך לפרוט את החטא דברי רבי יהודה בן בתירה שנאמר (שמות ל"ב: לא) אנה חטא העם הזה חטאה גדולה וגו' ר"ע אומר אין צריך א"כ למה נאמר ויעשו להם אלהי זָהָב אלא כך אמר המקום מי גרם להם שיעשו להם אלהי זָהָב אני הוא שהרבית להם זהב.

1) ירושלמי סוף יומא. תַּנִּי. צְרִיךְ לִפְרוֹט אֶת מַעֲשָׂיו. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אֵינּוּ צְרִיךְ לִפְרוֹט אֶת מַעֲשָׂיו. מֵה טַעְמִיהָ דְּרַבִּי יְהוּדָה. אֲנֵי חֲטָא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָה בַּעֲשׂוֹ לֵהֶם אֱלֹהֵי זָהָב: מֵה עֲבַד לָהּ רַבִּי עֲקִיבָה. מִי גָרַם לָהֶם. אֲנִי. שֶׁהֲרַבִּיתִי לָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב. לָמָּה. שְׁאִין חֲמור (נוקק) [נוהק] מִתּוֹךְ כְּפִיפָה שְׁלִחְרוּבִין. כְּתוּב מְקַנָּה יִשְׂרָאֵל יְיָ. מֵה הַמְקַנָּה מְטַהֵר אֶת הַטְּמְאִים. אֶף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְנִרְקַתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּמִים טְהוּרִים וּטְהַרְתֶּם מִכָּל טוּמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּילּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

בבלי יומא פו עמוד ב. נצריך לפרוט את החטא, שנאמר: "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ונעשו להם אלהי זָהָב", דברי רבי יהודה בן בְּתִירָה. רבי עקיבא אומר: "אשרי נשוי פשע פסוי חטאה". אלא מהו שאמר משה:

ירושלמי נדרים פרק ה הלכה ז. וְאֵתִינן אֵילִין פְּלוּגְנוּתָא
כְּאֵילִין פְּלוּגְנוּתָא. דְּתַנִּי. יוֹם הַכִּיפּוּרִים צְרִיף לְפָרוּט אֶת
מַעֲשָׂיו. דְּכָרִי רַבִּי יוֹדֵה בֵּן בְּמִיכָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר.
אֵינוֹ צְרִיף לְפָרוּט אֶת הַסֵּטָא. אֵית תַּנִּי תַנִּי. צְרִיף לְפָרוּט
אֶת הַנְּדָר. אֵית תַּנִּי תַנִּי. אֵינוֹ צְרִיף לְפָרוּט אֶת הַנְּדָר. הַד
בַּר נֶשׁ נְדָר דְּלָא מְרֻנְחָא. אֶתָּא לְגַבִּי רַבִּי יוֹדֵן בַּר שְׁלוֹם.
אָמַר לִיה. מִמָּאֵי אֵישׁתַּבְּעַת. אָמַר לִיה. דְּלָא מְרֻנְחָא. אָמַר
לִיה רַבִּי יוֹדֵן. וְכֵן בַּר נֶשׁ עֲבִיד. [אָמַר לִיה בְּקַבְּיוּסְטָא].
אָמַר. בְּרוּף שְׂבַחַר בַּתּוֹרָה וּבְחַכְמִים שְׂאָמְרוּ. צְרִיף
לְפָרוּט אֶת הַנְּדָר.

אנציקלופדי'תלמודית חלק יא ערך וידוי עמוד תלט.
ראה בסוף.

(3) תשא לב, לא. וַיִּשָּׁב מִשָּׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנָא חֲטָא
הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב:

(4) ירמי' יז, יג. מִקֶּנֶה יִשְׂרָאֵל יְהִי כִלְעֻזְבִּיף יִגְשׂוּ
(יסורי) [נסורי] בְּאֶרֶץ יִפְתָּבוּ פִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מִיַּם־חַיִּים
אֶת־יְהוָה

יומא פה עמוד ב במשנה. דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:
"מִפְּלִ חֲטָאֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ". עֲבִירוֹת שְׂבִין אָדָם
לְמִקּוּם — יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. עֲבִירוֹת שְׂבִין אָדָם
לְחִבְרֵי — אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שְׂיִרְצָה אֶת
חִבְרֵי. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל! לִפְנֵי מִי אַתֶּם
מִטְהָרִין, מִי מְטַהֵר אֶתְכֶם? אֲבִיכֶם שְׂבַשְׂמִים, שְׂנַאָמַר:
"וְנִזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם", וְאוֹמֵר: "מִקֶּנֶה
יִשְׂרָאֵל (ה)", מָה מִקֶּנֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים — אִף
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּף הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל.

תוי"ט על המשנה. לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִיטְהָרִין מִי מְטַהֵר
אתכם כו' שנאמר וזרקתי כו' ואומר מקוה כו'. לִפִּי
שֶׁהַדְרֵךְ הַיִּשְׁרָה הוּא שִׁיבוֹר לוֹ הָאָדָם בַּעֲצָמוֹ לְהַתְקַדֵּשׁ
וּלְהַטְהַר. וְאִז כִּשְׂבָא לְטַהֵר מִסִּיעֵינן לוֹ וְע"ז אִמַר לִפְנֵי מִי
אַתֶּם מִיטְהָרִים. וּמִפְנֵי שֶׁלִּפְעָמִים לִפִּי שִׁיבַר לֵב הָאָדָם רַע
עֲלִיוֹ לֹא יוֹכֵל לְהַתְגַּבֵּר עֲלָיו לְכּוֹפּוֹ לִיטְהַר בְּתַשׁוּבָה. וְהוּא
רַחוּם יִכְפֵּר עוֹן יַעֲוֹרָהוּ וּבִמִּין צַדִּיקוֹ יִתְמַכְּהוּ לְבַלְתֵּי יַד
מִמֶּנּוּ נִדַּח. וְז"ש מִי מְטַהֵר אַתְכֶם וּבִמָּאֵי דְסִיִּים פִּתַּח
שְׁנֵאמַר וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם וְזֶהוּ בְּלֵי הַתְעוֹרְרוֹת הָאָדָם. אֲלֵא
הוּא בְּרַחֲמֵי מְטַהֵרָם. וְכֵן זֶה הַכְּתוּב נֹאמַר (בִּיחֻזְקָאֵל
לִיו: י"ז). בֶּן אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל אֲדָמְתָם וַיִּטְמְאוּ
וְגו' וְאֲשׁוּפּוּךְ וְגו' וְאִפִּיךָ וְגו' וַיִּבֵּא אֶל הַגּוֹיִם וְגו' וַיַּחֲלִלוּ
וְגו' לֹא לְמַעַנְכֶם וְגו' וְקִדְשְׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגְּדוֹל הַמְּחֻלָּל וְגו'
וְלִקְחֹתִי וְגו' וּזְרַקְתִּי וְגו' הִרִי שְׁאֵמַר שְׁאֵע"פ שְׂמַחֲלִין

הש"י אפילו בבואם בגלות החל הזה. עם כל זה ולקחתי
וזרקתי והדר מייתי קרא דמקוה אמאי דפתח שהש"י
מטהר את הבא ליטהר. דהכא כתיב (ירמיהו י"ד:ז-ח)
אם עונינו ענו בנו וגו' כי רבו משובתינו לך חטאנו מקוה
ישראל מושיעו בעת צרה הרי שאחרי שהתודו על חטאם
אמרו מקוה וזה דומה לטהרת מי מקוה שמטהרים הבא
ונכנס וטובל בתוכם. כן הבא ונכנס תחת כנפי שכינתו
יתברך הוא חוסהו בצל כנפיו ומסייעו להטהר כך נ"ל.
והש"י ברחמיו יטהרנו מכל טומאתינו. ולבית קדשו
יקבץ נפוצותינו. במהרה בימינו. אמן ואמן:

(6) יחזקאל לו, כה. וְנִזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם
מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

(8) קרבן העדה כאן. אטהר אתכם. ואח"כ הקב"ה
מכפר להן על כל גילוליהם שלא התוודו עליהן כדי
שיהיו טהורין לפניו:

(9) מארה הפנים כאן. כתיב מקוה ישראל ה' וכו'.
לְכַאוּרָה מַה מְחַדֵּשׁ בְּהָא הִרִי כֵךְ הוּא דְרַשׁ ר"ע בְּמַתְנֵי
וְנִרְאָה דְהָאֵי ש"ס מִפְרַשׁ דְר"ע פְּלִיג אֲדַר"א בֶּן עֲזַרְיָה
וּס"ל דְעַל הַכֵּל יִה"כ מְכַפֵּר הוּא וְהֵינּוּ בַּגּוּוֹנָא שְׁזֵה עֲשָׂה
אֶת שְׁלוֹ לִפְיִים אֶת חִבְרֵי וְזֵה לֹא רִצָּה לְהַתְפַּיֵּס שְׂאוֹ
יִה"כ מְכַפֵּר אִף עַל הַעֲבֵירוֹת שְׂבִינוּ לְחִבְרֵי. וְאִפְשֵׁר נְמִי
דְגַם ר"א בֶּן עֲזַרְיָה מוֹדָה לוֹ בְּכַגּוּן זֶה אֲלֵא מְשׁוּם דְר"א
אֵינוֹ דוֹרֵשׁ אֲלֵא הַכְּתוּב כִּי בְיוֹם הַזֶּה וְכו' דְכָתִיב בֵּיה לִפְנֵי
ה' תִּטְהָרוּ מוֹסִיף ר"ע וְדוֹרֵשׁ הַכְּתוּבִים הָאֵלֶּה לְלַמֵּד
שֶׁלִּפְעָמִים מְכַפֵּר יִה"כ גַּם עַל הַעֲבֵירוֹת שְׂבִין אָדָם לְחִבְרֵי
וְכַדָּאמְרֵן. וְהֵינּוּ נְמִי טַעֲמָא דְסוּגִיתָּהּ ש"ס מְסַרְס וּמַהֲפֵךְ
דְרַשָּׁא דְר"ע מְשׁוּם דְלִפִּי נּוֹסַחַת הַמְשָׁנָה קִשָּׁה מֵאֵי וְאוֹמֵר
דְקָאמַר דְלֵא שִׁיךְ כָּאֵן לּוֹמַר וְכִי תִימָא וְכו' כְּדָאמְרִין
בְעַלְמָא דְאֲדַרְבַּה מִקְרָא דְמִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה' דְדִרִישׁ מַה
מִקְוֵה וְכו' לֹא לְמַדְנָא אֲלֵא שְׂמַטְהַר ה' לְיִשְׂרָאֵל בְּמָה שְׁהֵם
חוּטָאִים לִפְנֵי בְדוּקָא הַלֵּכךְ מִהֲפֵךְ הַש"ס וְקָאמַר דְכֵךְ
הִיָּה ר"ע דוֹרֵשׁ אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִיטְהָרִין
לְגַמְרֵי בְכָל מִינֵי הַעֲבֵירוֹת וּמִי מְטַהֵר אַתְכֶם מִהַכֵּל אֲבִיכֶם
שְׂבַשְׂמִים שְׁנֵאמַר מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה' וְכו' וְכֵן הוּא אוֹמֵר
וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם וְגו' דְהַשְׁתָּא שְׂפִיר הוּא דְמִיִּיתִי קָרָא לְקָרָא
דְאֵי מִקְרָא קָמָא לֹא שְׂמַעִינן אֲלֵא עֲבִירוֹת שְׂבִין אָדָם
לְמִקּוּם וְכַדָּאמְרֵן לְפִיכֵךְ מְסִיִּים וְכֵן הוּא אוֹמֵר וּזְרַקְתִּי
עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכָּל טוּמְאוֹתֵיכֶם וְאֵלוֹ הֵן
הַעֲבֵירוֹת שְׂבִין אָדָם לְמִקּוּם שְׂמַטְמָאִין עֲצָמֵן לִפְנֵי וְהוּא
בְּרַחֲמֵי ב"ה מְטַהֵר אֹתָם. וְכּוֹפֵל הַמִּקְרָא וְאוֹמֵר וּמִכָּל
גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אַתְכֶם לּוֹמַר גַּם מִכָּל הַגְּלוּלִים שִׁישׁ

דיליף ממשה וצדקיהו היינו כר' יהושע בן לוי זהתם מפני החשד איכא מפני בוששה ליכא:

קרבן העדה חירושלמי נדרים שם. יה"כ. כשהוא מתודה צריך לפרוט מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו וה"נ צריך להיות בפני הנודר כדי שיתבייש וביומא יליף ליה מקרא דכתיב אנא חטא העם הזה חטאה גדולה:

16) שיירי הקרבן לירושלמי נדרים שם. ואתיין אילין פלוגותא וכו'. פי' בקונט' הוא מדברי תוס' בגיטין דף ל"ה ע"ב ע"ש. ועיקר פירושה תימה דמאי מדמה נדר לחטא דהת' הטעם כדי שיתבייש מחטאו ויהיה לו כפרה אבל הכא למה יתבייש בפני זה שנדר הנאה הימנו הגע בעצמך שהיה המודר בנו וכי נאמר שצריך שיתבייש האב בפניו. ונ"ל דקאי אהא דאמר בסמוך דאיכא שתי ברייתות אי צריך לפרט הנדר או לא וקאמר דאתיין הנך תנאי כהני תנאי דמ"ד שצריך לפרט את חטאיו כדי שישים אל לבו החרטה וידע על מה הוא מתחרט ה"נ צריך לפרט את הנדר כדי שיש"י אל לבו החרטה שמתחרט על הנדר ומ"ד א"צ לפרט את חטאו שממילא הוא מתחרט ה"נ בנדר. ולפי פי' זה היה נראה דהלכה כמ"ד א"צ לפרט הנדר דהא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו. מיהו הא דא"ר יודן בסמוך ברוך שבחר וכו'. שצריך לפרט הנדר. נראה דס"ל הא דצריך לפרט הנדר משום איסורא ואף ר"ע מודה בי' ועיי' ברא"ש בגיטין פ"ד וזהו הטעם שסידר הש"ס תחלה פלוגתייהו דריב"ב ור"ע ואח"כ תנאים דפליגי אי צריך לפרט הנדר ואח"כ מעשה דר' יודן:

17) חיבור התשובה למאירי - משיב נפש מאמר א פרק ה. וכן אמר כי עוני אגיד אדאג מחטאתי, רצה שהוא יפרט חטאו תמיד בשפתיו כדי שירבה בדאגת לבו ובהתאוננות עליו, ואל זה היתה כונתם ע"ה להצריך את השבים לפרוט את החטא אעפ"י שעקר הודוי הוא שיאמר דרך כלל חטאתי וישר העויתי, והוא אמרם ז"ל את החטא כדי שיתבייש שנאמר חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי, אמר דוד מודיע אני לעצמי כדי שאתבייש ממנו הוי אומר לב נשבר ונדכה אלים לא תבוזה, כלומר נשבר ונדכה ומתאונן בזכרו החטא הבא לידו, ועוד אמרו על זה וכן במשה הוא אומר זכור את אשר הקצפת את יי אליך בחורב, וכי אומרים לו לגר הבא להתגייר זכור מעשיך הראשונים, אלא כשאתה מתודה צריך אתה לפרט את החטא,

פרש"י יומא שם ד"ה בחטא מפורסם - טוב לו שיוודה ויתבייש ולא יכפור בו:

ביניכם בענין העבירות שבין אדם לחבירו ג"כ אטהר אתכם באופן שבידי הוא לטהר כגון שחבירו לא רצה להתפייס אחר שזה עשה את שלו וזה נרמז בתבית גלולכם כד"א איש גלולי בני ישראל וגו' ומ"מ אטהר אתכם. הרחמן הוא יכפר עלינו לטהרנו מהכל מטומאתינו ומגלולינו ויקבץ נפוצותינו בב"י א"ס:

13) תשא לב, לא. נִשָּׁב מִשָּׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי חָטָא הָעָם הַזֶּה חָטָא גְדוֹלָה וַיַּעַשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב:

13)* תהלים לב, א. לְדָוִד מִשְׁפִּיל אֲשָׁרֵי נַשְׁוִי־פְשָׁעֵי כְּסוּי חָטָא:

15) תוס' גיטין לה עמוד ב ד"ה ליחוש. ליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה - משמע דאדרב הונא פריך אבל אי לאו דרב הונא לא הוה קשיא ליה אמתני' ולמאי דפרישית דרב הונא פליג אאמימר אתי שפיר דאמתני' ליכא למיפריך דהא איכא למימר דמדרינן לה על דעת רבים אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי אבל למאי דפי' דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה בלא רב הונא הוה מצי למיפריך אמתני' וי"ל דלא מצי למיפריך אמתני' בלא רב הונא דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפנינו אבל לרב הונא דקאמר ניסת אין מדירין אותה ואין מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת כיון דאינה באיסור כל ימיה כי לא ניסת נמי ניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה וא"ת בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים הא אמרי' בנדרים בפ' ר"א (נדרים דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ויליף ממשה וצדקיהו במדין נדרת במדין לך והתיר נדרך וי"ל דבדיעבד אם הפר מופר תדע מדסמך צדקיהו שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים דאמר התם בפ' השותפין המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו שלא בפניו נשאל בין בפניו בין לא בפניו ר' יוחנן אמר מפני הבוששה ור' יהושע בן לוי אמר מפני החשד ואתא הדא פלוגתא כהלין פלוגתא דתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בתירא ר"ע אומר אין צריך לפרט את מעשיו פי' מפני הבוששה שנתבייש לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו ומ"ד מפני החשד פי' שלא יחשדוהו שעבר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בוששה ולא חשד דלא ידעי אם קבלה כלום מכתובתה והא

השגות הראב"ד הלכות תשובה פרק ב הלכה ה. במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו. א"א וכן עבירות המפורסמות ומגולות אע"פ שאינן עם חבירו שכמו שנתפרסם החטא כך צריך לפרסם התשובה ויתבייש ברבים:

שו"ע או"ח סתר"ז ס"ב. אין צריך לפרט החטא ו'ואם רצה לפרט הרשות בידו ואם מתודה לבלחש נכון לפרט החטא: הגה אבל כשמתפלל בקול רם או ש"ץ כשהוזר התפלה אין לפרט החטא ומה שאומרים על חטא כסדר א' ב' לא מקרי פורט הואיל והכל אומרים בשוה אינו אלא כנוסח תפלה (ד"ע):

מג"א סק"ב. ואם רצה לפרט. משמע דאיירי אפ"ל בקול רם ונ"ל דדוקא בחטא מפורסם אבל בחטא שאינו מפורסם לכ"ע אסור לאומרו בקול רם כדכתיב אשרי נשוי פשע כו' (וכמ"ש בהג"ה) דודאי אמוראי לא פליגי אתנאי וכ"ה בסוטה דף ל"ב שתקנו תפלה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה המתודים על חטאם אלא דריב"ב ס"ל דלפני המקום צריך לפרט החטא בוידוי ור"ע ס"ל אף לפני המקום א"צ לפרט ובוזה אין חילוק בין מפורסם לשאינו מפורסם דהכל גלוי לפניו ע' בגמרא ובב"ח דלא כב"י וק' מ"ש רש"י בחולין ספ"ב דאי איתא דחטא בשוגג קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש ויתכפר לו עכ"ל והא בקרא כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וחטא היינו שוגג, וע"ק דבסוטה אמרינן שלא חילק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שלא לביישו, וי"ל דש"ה כיון דאמר לשם חטאתי חזינא שאינו מתבייש וצ"ע:

שו"ע הרב שם ס"ד. אם לא פרט את חטאיו אלא אמר סתם "חטאתי" — יצא ידי מצוות ודוי. ומקל מקום, לכתחלה נכון לפרט את החטא שיאמר "עשיתי כה וכך, מפני (שעויה"כ) (שעל ידי כן) הוא מתבייש יותר לפני הקדוש ברוך הוא מחטאיו ומתקרט עליהם מעמק לבו. וכשהוא מפרט חטאיו — יתנדה בלחש, שאם יתנדה בקול רם — אסור לו לפרט חטאיו ברבים, לפי שאין זה כבוד המקום שמגלה לרבים שחטא פגגדו. במה דברים אמורים? בחטא שאין מפרסם, אצל חטא המפרסם לרבים — מתר לפרטו ברבים אפלו בקול רם. ומקל מקום אין חובה לפרטו בקול רם, אלא יפרטנו בלחש אם ירצה:

בכורות ספ"ד. הקשוד על השביעית, אינו קשוד על המעשרות. הקשוד על המעשרות, אינו קשוד על השביעית. הקשוד על זה ועל זה, קשוד על הטקרות. גיש

שהוא קשוד על הטקרות, ואינו קשוד לא על זה ולא על זה. זה הפקלל, כל הקשוד על הדבר, לא דנו ולא מעידו:

שם פרק ה משנה ד. הנה בכור רודפו, ובצעטו ועשה בו מום, הרי זה יקחוט עליו. כל המומין הראויין לבוא בידי אדם, רועים ישראל נאמנים, ורועים פהנים אינן נאמנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר, נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו. רבי מאיר אומר, הקשוד על דבר, לא דנו ולא מעידו:

השגות הראב"ד הלכות פרק יב הלכה יז. חשוד שהעיד על של אחרים נאמן וכו'. א"א אין דבר זה מחוור שהרי הנכנס לעיר ואמר מי כאן מעשר ואמר אחד איש פלוני נאמן הקשו עליה בגמרא ועד אחד נאמן אמר ר' יוחנן קל הוא שהקלו באכסניא מפני חיי נפש ועוד דרבי מאיר סבירא ליה החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ואם קבעו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל לענין מטיל מום בבכור שהוא קנס אבל לשאר איסורין חשוד אין מעיד וסתם לן תנא בבכורות כרבי מאיר:

תויו"ט בכורות פרק ה שם. לא דנו ולא מעידו. כתב הר"ב ואיכא בין ר"מ לת"ק דלר"מ בכור כהן שנפל בו מום צריך שנים מן השוק להעיד עליו ועד אחד אפ"ל שאין כהן אין מועיל בו. ותמיהני דהא לא אמר ר"מ אלא החשוד. ובגמ' איכא בינייהו דר' יהושע בן פוסאי דתניא ריב"ק אומר בכור ביד כהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו. ופירש"י צריך שנים מן השוק שנים כל שהן ואפ"ל כהנים. אבל כהנים שבביתו לא. ת"ק אית לי דריב"ק דאמר ת"ק (רועי) [כהנים] דעלמא נאמנים. ואפ"ל אבכורות דכהנים ולא חיישינן לגומלים אלא ברועה דקאי גביה וסבר אעיד את רבי. והוא יעידני כשיתן לי ישראל בעלמא בכור. ור"מ לית לי לר"י [ב"ק] לגמרי דכיון שנחשדו כהנים על הבכור לא דן ולא מעיד אפ"ל כהן דשוק ואפ"ל בכור ביד ישראל. ע"כ. וכ"כ התוס' דת"ק סבר כר"י [ב"ק] ושנים מן השוק דקאמר ר"י [ב"ק] בכהנים איירי דישאל אפ"ל חד מהימן ולר"מ כל היכא (דאסור) [דחשיד] אפילו שנים אין נאמנים. ע"כ. ומ"ש הר"ב ולת"ק דוקא כהן אין נאמן וכו' ולעיל כתב כהן רועה. ושם הארכתי. ומ"ש הר"ב והלכה כרשב"ג. גמרא. וא"כ בס"פ דלעיל דסתם לן כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אינה הלכה. וכן מצאתי שם בנא"י בפ"ה הרמב"ם שכתב עליו דהוא דעת ר"מ. והוא דחוי כי העיקר הוא אין אדם חוטא ולא לו. ולפיכך החשוד על דבר דנו ומעידו. ע"כ. וכן בחבורו פסק דבכל דבר

החשוד מעיד. כמ"ש בפ"ב מהלכות מעשר ובפ"ח משמטה וספ"י מה' משכב ומושב ובפ"א מהלכות עדות. אבל יראה לי שהר"ב שלא דחאה מהלכה לא מפני שנמשך אחר הנוסח שבידינו מפירושו הרמב"ם שלא נזכר בה כלום ונמשך הוא אחריו והניח הדבר סתום וסמך אדהכא. אלא נ"ל שסובר שהיא הלכה פסוקה. ולא פסק בכאן כרשב"ג. שיהא כן ההלכה בכל מקום. אלא דוקא הכא בבכור. וכדעת הראב"ד בהשגותיו ספ"ב מהלכות מעשר שכתב ואם קבעו הלכה כרשב"ג לענין מטיל מום בבכור שהוא קנס [כלומר מה שאינו נאכל עליו כדלעיל מ"ג] אבל לשאר איסורין חשוד אין מעיד וסתם לן תנא בבכורות [ספ"ד] כר"מ. וה"נ במשנה ו' פ"ד דדמאי לא האמינו לאומר איש פלוני נאמן אלא משום קל שהקילו באכסניא. ע"כ. וכ"כ הר"ב שם קל הוא כו' שמעינן מינה דאל"ה אין החשוד מעיד על אחר. וה"נ מוכח שם בראש הפרק דבשבת אוכל על פיו וחשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר. והב"י בטי"ד סימן קי"ט מקשה אמתני' זו דחשכה מ"ש לא יאכל. והא החשוד נאמן על של אחרים [כלומר להרמב"ם שפוסק כרשב"ג בכל דבר] ואין לומר דהיא מתני' אתיא כר"מ ולא קי"ל כותיה. שהרי הרמב"ם עצמו פסקה בריש פי"ב מהלכות מעשר. עכ"ל. אבל מההיא מ"ו דאמרו טעמא דלא האמינו לאומר איש פלוני נאמן. אלא משום קל הוא כו' לא קשיא שכבר תי' זה בכ"מ משום דבעינן לאוקמי למתני' אפי' כר"מ. דהא סתמא מתניא ע"כ. וז"ל הרמב"ם [שם] בפירושה העיקר אצלינו אין אדם חוטא ולא לו. ולפיכך [ודאי] לא ישלחו לאיש שאינו נאמן. מפני שאין לו הנאה בזה הנאה קרובה מיד. וכל זה כדי להקל עליו. מפני שהוא גר ואינו מכיר אנשי המדינה. עכ"ל. הנה סמכה על העיקר הזה שאין אדם חוטא ולא לו. שהוא דלא כר"מ כמ"ש בשמו ומש"ה דחוק הל' דמסיים בו וכל זה כדי להקל כו'. ואינו סובל לומר בה מה שמיישב הכ"מ בגמ' שאמרו הטעם כדי לאוקמה אף לר"מ:

19 ב"מ נח עמוד ב. מתני' קשם שאונאה במקח וממקח, כך אונאה בדברים. לא יאמר לו: בכמה חפץ זה? והוא אינו רוצה ליקח. אם הנה בעל תשובה, לא יאמר לו: זכור מעשיך הראשונים. אם הוא בן גרים, לא יאמר לו: זכור מעשה אבותיך, שנאמר: "וגר לא תונה ולא תלחצנו".

רמב"ם הלכות תשובה ספ"ז. בעלי תשובה דרפן להיות שפלים וענוים ביותר. אם חרפו אותן הקסילים

במעשיהם הראשונים ואמרו להן אמש היית עושה כך וכך ואמש היית אומר כך וכך. אל ירגישו להן אלא שומעין ושמים ויודעין שזו זכות להם. שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהן זכותם מרבה ומעלתם מתגדלת. וחסא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכר מעשיך הראשונים או להזכירן לפניו כדי לבישו. או להזכיר דברים וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה. הפל אסור ומזהר עליו בכלל הונת דברים שזהו הנהגתו תורה עליו שצאמר (ויקרא כה יז) "ולא תונה איש את עמיתו".

רמב"ם הלכות מכירה פרק יד הלכה יב. קשם שהוננה במקח וממקח כך יש הוננה בדברים שנאמר (ויקרא כה יז) "ולא תונה איש את עמיתו ויבאת מאלהיך אני ה'". זה הונת דברים:

שם הלכה יג. כיצד. הנה בעל תשובה לא יאמר לו זכר מעשיך הראשונים. ואם הנה בן גרים לא יאמר לו זכר מעשה אבותיך. הנה גר ובה ללמד תורה לא יאמר לו פה שאכל גבלות וטרפות יבוא וילמד תורה שנתנה מפי הגבורה. היו חלאים ויסורים באין עליו או שהנה מקבר את בניו. לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו לאיוב (איוב ד ו) "הלא יראתך פסלתה" (איוב ד ז) "זכר נא מי הוא נקי אבד".

שולחן ערוך חו"מ סרכ"ח ס"ד. כיצד הוא אונאת דברים לא יאמר בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו היו חמרים מבקשים לקנות תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שאין לו למכור אם היה חבירו בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשי אבותיך אם היו יסורין באים עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך זכר נא מי הוא נקי אבד אם נשאלה שאלה על דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב בדבר זה וכן כל כיוצא בדברים אלו:

שולחן ערוך הרב חו"מ הלכות אונאה סכ"ה. כיצד היא אונאת דברים? היו חמרים מבקשים ממנו תבואה לקנות — לא יאמר לכו אצל פלוני והוא יודע שאין לו אלא שמתכונן להתל בו דרך בזיון או בחמרים. ואף על פי שיכול להתנצל לומר לו הייתי סבור שיש לך — הרי זה דבר המסור ללב, ועל זה נאמר "ויבאת מאלהיך אני ה'". וכן לא יאמר לחברו בכמה תמכר חפץ זה והוא אינו חפץ לקנותו או שאין לו דמים, אלא שפונתו להטעות את

חברו, ואחר כך קשלא יקנה זכרונות שנתפנו להטעותו ויצר לו. ואין צריך לומר קשלא יאמר לו דברי קנטור, אף על פי שאין בהם גנות ודפי שיש בו עתה שנה אסור משום לשון הרע, אלא שמתפיר לו מה שכתב הנה, כגון אם הנה בעל תשובה — לא יאמר לו זכר מעשיך הראשונים, אם הנה בן גרים — לא יאמר לו זכר מעשה אבותיך. או שמתפיר לו מה שהיא עתה קשלא בלשון גנאי ודפי אלא בלשון תוכחה, כגון אם היו יסורים באים עליך — לא יאמר לו בדרך שאמרו חביריך לאיוב "הלא יראתך כסלתך וגו' זכר נא מי הוא נקי אבד וגו'", והם אמרו בן לאיוב לפי שהנה מצדיק עצמו ומרשיע מדת הדין. או שאומר דבר אחר שעל ידי זה נפר גנותו של חברו, כגון אם נשאלה שאלה בדבר חכמה — לא יאמר למי שאינו יודע באותה חכמה "מה תשיב בדבר זה" או "מה דעתך בדבר זה". וכן כל פיוצא בדברים אלו שהם צער הלב, אף על פי שאינו מחקרפו בגנאי ודפי שיש בו עתה, ואינו מכנהו בשם רע, ולא מבישו ברבים. ואין צריך לומר המחקרפו בדברי גנאי ודפי, אפילו ברמז, ואפילו הוא אמת אלא שאינו עוון וחסא אשר חטא, בענין שראוי לבזותו על דרך שיתבאר, שיש בזה אסור אונאת דברים, מלבד מן אסור לשון הרע, שהוא אפילו קשואמר בן שלא בפניו. וכן המקללו בפניו — יש בו משום אונאת דברים, לבד מאסור קללה לשום אדם מישראל, שהוא אפילו שלא בפניו, כמו שכתוב "לא תקלל חרש":

(20) שדי חמד כללים מערכת הז' כלל א. ראה בסוף.

שם אסיפת הדינים מע' יוה"כ ס"א סק"י. מי שברור לו שאם יתענה צום גדלי' יזיק לו צום יום כפור ויהיה לו מחלה שנוגע לספק פיקות נפש ויצטרך לאכול ביום כיפור ותענית צום גדלי' ברור לו שלא יזיק ולא יגרע שום דבר מהתענית נשאל הרה"ג מוהרמ"ק דומ"ץ מעזריטש יצ"ו בספר אהל משה סי' ט"ז אם יצום צום גדליה ולא יחוש למה שיגרום לו שלא להתענות ביום הכפורים לפי שאם לא יתענה ביום כפור הרי הוא אנום או נימא לא יתענה בצום גדליה כדי שיוכל להתענות ביום כיפור וכתב דלכאורה תלוי בפלוגתא זהרדב"ז והכם צבי..... עיין שם.

לקוטי שיחות חלק טו עמוד 453. שוין גערעדט אמאל בארוכה אין הסברת כמה חילוקים וואס מען געפינט צווישן שיטות הבבלי והירושלמי: שיטת הבבלי איז אז אין יעדן ענין וואו מ'וועגט דעם מצב שבהוה קעגן דעם מצב שבעתיד, איז מכריע דער אויפטו ומעלה פון דעם הוה, כאטש אז דורך דעם קען פעלן אין דער שלימות

הדבר לאחר זמן; און לשיטת הירושלמי דארף מען דן זיין דעם מצב שבעתיד, און אויב לעתיד וועט צוקומען א מעלה איז דער יתרון שבעתיד מכריע דעם מצב ההווי. דוגמא לדבריי: די שקו"ט הידועה - צי דער ענין פון זריזין מקדימין למצות" איז מכריע צו טאן די מצוה באלד, הגם אז דורך דעם וועט עס ניט זיין קיין מצוה מן המוכחר (ברוב עם - וואס דוקא דאמאלס איז - הדרת מלך) אדער ס'איז מכריע די מעלה ויתרון פון מצוה מן המוכחר בעתיד און ס'איז בעסער צו ווארטן און טאן די מצוה ברוב עם, הגם אז דאן וועט פעלן די מעלת זריזין מקדימין וכו'" פון דעם הוה. [אדער עד"מ, ווען איינער האט איצט (אין פרימארגן פון א סוכות טאג) ארבע מינים וואס זיינען ניט קיין מהודרים, און אין א שפעטערדיקן זמן פון טאג וועט - צי ער באקומען ד' מינים מהודרים ס'איז בעסער ער זאל גלייך איצט מקיים זיין די מצוה מיט די מינים וואס ער האט, אדער ער זאל ווארטן ביז ער בא' קומט די מינים מהודרים]. כשם ווי דאס איז בשייכות צום קיום פון דער מצוה גופא, אזוי אויך איז די שאלה בנוגע דער הכנה לקיום המצוה - ומרומז אין די צוויי ענינים פון צבי קייץ און ארי סבל: ביי תאנים איז אין לקיטתן כאחת אלא יש באילן זה מה שנגמר היום ויש בו מה שיגמר לאחר כמה ימים. בשעת עס ווערט פארטיק א תאנה זיינען דא צוויי אפשריות' - מ'זאל די אייני ציקע תאנות נעמען באלד צום טריקע-נען בשדה - צבי קייץ; אדער ווארטן ביז עס וועלן פארטיק ווערן א סך תאנים און ערשט דעמאלט זיי. פירן טריקענען - מיט אן ארי סבל, נושא משאות - ועד"ז איז די שאלה בנוגע הכנה והכשרה למצוה: צי מ'דארף טאן די ערשטע מעגלעכסטע פעולה צו מכשיר זיין דעם חפץ פאר א דבר מצוה - צבי קייץ - אפילו ווען דאס איז נאר איין שטיקל עור (בכמות) אדער ניט קיין עור מן המוכחר (באיכות), אדער עס איז כדאי צו ווארטן ביז מ'קען מכשיר ומכין זיין מערערע און בעסערע זאכן פאר די מצות - א גרעסערן און בעסערן עור פאר תפילין וכיו"ב ארי סבל; ווארום אויך אין דער הכנה והכשרה פונעם חפץ המצוה (אפילו קודם הקיום בפועל) איז נוגע די מעלה פון שלימות והידור, עס איז שוין דאן שייך א מעין פון הקריבהו נא לפחתך און כל חלב לה', ובמילא איז אויך דאן א חילוק צי מ'איז מכין און מכשיר לקיום מצות - מצוה א סך בכמות און בעסערע איכות, אדער ניט. ויש לומר אז דאס איז די נפק"מ צווישן שיטת הבבלי און שיטת הירושלמי: לדעת הבבלי וויבאלד הוה איז מכריע, דארף זיין דער ענין פון זריזין מקדימין אויך ביי התחלת ההכנה וההכשרה צו דער מצוה, ובמילא קומט פריער צבי קייץ, כאטש אז דער דבר המוכן איז נאָר אַ כמות קטנה און אויך באיכות ניט בשלימות

וכיו"ב: לדעת הירושלמי, וואָס דער ברוב עם כו' און די שלימות ומעלה שבעתיד איז מכריע לגבי דער מעלת הזריזות שב' הוה, איז דאָס אזוי אויך בנוגע דער הכנה והכשרה למצוה, אז עס וועגט איבער דאָס וואָס עס וועט שפעטער גע' טאָן ווערן מיט מערערע און בעסערע חפצים כו', ובמילא קומט ארי סבל קודם צבי קייץ. עפ"ז יש לבאר, וואָס דוקא אין ירושלמי איז ער מוסיף זאב מוכר קדירות" די שייכות פון זאב צו מכירת קדירות איז מובן לויט דעם וואָס די גמרא איז מחלק צווישן אן ארי און א זאב, אז אן ארי דורס ואוכל מיד און א זאב טורף ואוכל (שמוליד לחוריו ואוכל שם) ולכולם יש להם הנאה. וואָס דערפון איז פארשטאנדיק אז אין דער הנהגה פון אן ארי האָט ניט קיין אָרט די זאך פון קדירה" (וואס מען וואָרט מיט דעם דבר חי - ביז ער ווערט אין איר אָפגעקאכט) היות אז ער איז דורס ואוכל (מיד); משא"כ א זאב וויבאלד ער איז אוכל שפעטער - נאָך דעם ווי ער איז טורף ומוליד לחוריו איז עס מתאים צו (בישול בקדירה, אז דער מאכל הנטרף זאָל זיין באופן דיש הנאה יותר, טעים יותר. וואָס ענינו ותוכנו הפנימי אין דער הכנה למצוה: דוקא נאָך דעם ווען עס זיינען שוין דאָ אַלע פריערדיקע הכנות והכשרות צו דער מצוה, קייץ" סבל" און (ווען מ'דארף אויך) חנוני, ערשט דעמאלט קומט א הכנה נוספת פון דעם זאב דורך קדירה, אז די מצוה זאָל געטאָן ווערן בהידור ובשלימות יותר עפ"ז איז מובן אז דער בבלי ירו' שלמי לשיטתייהו אזלי: לשיטת הבבלי, וויבאלד אז די מעלה פון זריזין מקדיי מין בהוה איז מכריע לגבי א הידור פון ברוב עם הדרת מלך בעתיד וכיו"ב, דעריבער איז דער בבלי ניט גורס דעם פאל פון זאב מוכר קדירות" די הכנה איז ניט (מוכרח) לשיטתו. משא"כ לדעת הירושלמי, אז דער הידור בעתיד איז גובר ומכריע לגבי דעם ענין פון זריזין מקדימין, איז ער מוסיף אז עס איז אויך דאָ די הכנה פון זאב מוכר קדירות וואָס ענינה איז דער הידור בעתיד. דער חילוק הנ"ל צווישן בבלי און ירושלמי געפינט מען (כמעט) מפורש אין משנה: חל (יוהכ"פ) להיות בערב שבת שעיר של יוהכ"פ נאכל לערב (בלילי שבתות אע"פ שאין יכולין לבשלו בשבת) והבבליים (כהנים פון חו"ל) אוכלין אותו כשהוא חי", כאָטש אז ביים עסן דעם שעיר רוערהייט פעלט אין דעם שלימות'דיקן קיום פון מצות אכילת קדשים למשחה לגדולה (וואָס דאָס איז דוקא ווען דער בשר איז צלוי שלוק ומבושל), אעפ"כ איז די משנה מדייק אז (דוקא) הבבליים אוכלין אותו כשהוא חי בכדי צו מקיים זיין די מצוה ביי דער ערשטער מעגלעכקייט; משא"כ כהני א", וויי באַלד ס'איז ניט קיין מצוה בהידור, געפינט מען ניט אז זיי זאלן אין דעם מהדר זיין.

שמות ל, כג-כה. וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ מֵרֶדְדֹרֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקַנְמֹן-בָּשָׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם וּקְנֵה-בָשָׂם חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם: וְקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשָׂקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׂמֶן זֵית הַיֵּין: וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שָׂמֶן מְשַׁחַת-קֹדֶשׁ רַקֵּחַ מִרְקַחַת מִעֲשֵׂה רֶגֶם שָׂמֶן מְשַׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

רש"י ד"ה וקנמן בשם. לפי שהקנמן קלפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא קעץ, לכך הוצרכו לומר קנמן בשם – מן הטוב:

לקוטי שיחות חלק טז עמוד 398. דערמיט קען מען אויך מסביר זיין דעם דיוק הלשון אין פרש"י: ונחלקו בו חכמי ישראל, ווייל די צוויי דיעות פון ר"מ און ר"י אינעם אופן עשיית שמן המשחה, שפיגלען אָפּ צוויי פארשידענע אופנים ווי עס קאָן זיין דער צוגאנג פון א אידן צו קיום המצות - ווי דאָ באַם קיום הציווי ועשית שמן גו'; און דערפאר איז עס א פלוגתא פון חכמי ישראל: תכלית השלימות בהוה, הגם אז דורך דעם וועט פעלן אין דער שלימות פון לאחר זמן; אָדער אז בעיקר איז נוגע די שלימות בגמר הענין לאחר זה (ולתמיד), אפילו ווען דאָס קען דערגרייכט ווערן נאָר דאָן ווען די עשי' בהוה איז ניט בשלימות. אזוי אויך בנדו"ד: אין דעם ציווי פון דעם אויבערשטן איז לא פירש מה דינו" פון די פרטי אופני עשיית השמן, נאָר בכללות ועשית גו' מרקחת גו' (און דורכדעם זאָל) שמן משחת קודש יהי' און במילא איז עס אָפּהיינגיק אין דער דעה פון חכמי ישראל באופן קיום המצות: מר"מ זאָגט, אז ווען אידן האָבן געדארפט מאַכן דעם שמן, האָבן זיי זיך גערעכנט בעיקר מיט'ן שלימות ווי דאָס איז בהוה ביים עשיית השמן - אז עס דאַרף זיין ועשית אותו און מרקחת גו', און דערפאר איז בו שלקו את העקרין כו'; כאָטש ס'וועט דורך דעם פעלן אין דער שפעטערדיקער תוצאה פון שמן משחת קודש יהי, וויילע עס וועט זיך ניט אָנזען קיין שמן באזונדער. דאָקעגן ר"י נעמט אָן אז עס דאַרף זיין בהוה די הכנה צום שלימות בעתיד און דערפאַר קען מען ניט זאָגן אז בו שלקו את העקרין, ווייל דעמאלט וועט דאָך שפעטער פעלן אין דער שלימות פון שמן משחת קודש יהי'; דערפאַר זאָגט ר"י אז שראום במים כו', וואָס הגם אז דער ועשית אותו און די מרקחת (דער הוה) איז דאן ניט בשלימות, דערפאר איז אָבער נאכדעם דער שמן (בעתיד) בשלימות.

לקוטי שיחות חלק יט עמוד 70. בפשטות קען מען מסביר זיין, אז אין ביידע מאורעות זעט מען די נקודה

משותפת אין דער שיטה פון ר"ג וראב"ע ור"י מצד אחד און ר"ע מצד השני: ר"ג וראב"ע ור"י האבן אין יעדער מאורע געזען דעם ענין הלא טוב שבזה - און ר"ע האט אויך אין זיי געזען דעם (תכלית ו)תוכן הטוב - און ר"ע גייט בזה לשיטתו ווי ער זאגט במק"א לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד", און ווי די גמרא דערציילט דארט אז אזוי איז געווען זיין הנהגה בפועל. און לויט דעם קען מען מבאר זיין וואס די גמרא בריינגט ביידע מאורעות בהמשך אחד, כאטש זיי זיינען פארגעקומען אין פארשידענע מקומות וזמנים כנ"ל: דאס איז ניט נאָר דערפאר ווייל ביידע סיפורים האבן פאָסירט מיט די זעלביגע תנאים, נאר ווייל אין ביידע מאורעות געפינט מען די זעלבע נקודה אין שיטת ר"ע - צו זעהן בהווה אין יעדער זאך די תועלת וטוב וואָס קומט.

שם עמוד 73. עפ"ז קען מען מבאר זיין די חילוקי דיעות אין דער מחלוקת פון ר"ע מיט די אנדערע תנאים. אז זיי זיינען תלוי אין א שאלה כללית וואס מען געפינט בכמה מצות: צי מען דארף זיך רעכענען (און לויט דעם מכריע זיין) בהווה מיט א מצוה וחיוב וואָס וועט קומען בעתיד, ע"ד הדוגמא: א חולה וואָס רופאים זאגן אז אויב ער וועט פאסטן צום גדלי' וועט ער דערפאר ניט קענען פאסטן יוהכ"פ - צי ער מעג (און דארף) פאסטן צום גדלי' וואָס איז א חיוב מדברי קבלה, כאָטש אַ דורכדעם וועט ער ניט קענען מקיים זיין בעתיד דעם חיוב מדאורייתא - פאסטן יוהכ"פ; אָדער ער טאר ניט פאסטן צום גדלי' כדי ער זאל קענען פאסטן יוהכ"פ. וי"ל אז דאס איז אויך די הסברה אין דער פלוגתא צווישן ר"ע און די אנדערע תנאים בנוגע דעם חילול ש"ש ושם ישראל בהווה, פון וועלכע סיועט לאַחר זמן ארויסקומען אן עילוי גדול פאר אידן און אַ גרעסערער קידוש ש"ש: ר"ג וראב"ע ור"י האַלטן, אַז וויבאלד בהווה איז דאָס אַ חילול השם גדול איז ניט מכריע דאָס וואָס לאַחר זמן וועט דערפון ארויסקומען, נאָר מען - רעכנט זיך מיטן איצטיקן מצב וויבאלד אז בהווה איז דאס היפך קידוש ש"ש און קידוש שם ישראל איז דאס אויף אזוי פיל רע אַז עס בריינגט צו בכ"ל. ר"ע האַלט, אַז אויך בהווה איז מכריע די תוצאה שבעתיד און דעריבער האַלט דא ר"ע אַז וויבאלד אז פון דעם חילול השם וחילול שם ישראל בהווה וועט דערנאָך ארויסקומען אן עילוי ויתרון אין קידוש השם וקידוש שם ישראל, בהגאולה העתידה, האָט דאָס ביי אים מכריע געווען במצבו בהווה, עד כדי כך אז משחק.

21) מכות בסופו. יכבד הנה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [בכרחיק] מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו גוים שמשפתחיהם לעצבים ומקטרים לעבודה זרה יושבין בטח והשקט, ואנו, בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש, ולא נבכה? אמר להן: לכה אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כה, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, פיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, פיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "נהר הקרב יומת", ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה? אמר להן: לכה אני מצחק, דכתיב: "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הפהן ואת זכריה בן ברכיהו" - וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון, וזכריה במקדש שני! אלא: תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב "לכן בגללכם ציון שדה תחרש", בזכריה כתיב "עוד ישובו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים". עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הנה אמרו לו: עקיבא ניתמתנו, עקיבא ניתמתנו.

לקוטי שיחות שם. און אויף דעם האט ר"ע געענטפערט: ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה: אמת, אַז דורך דעם וואָס רומי איז בטח השקט בעת אז בית אלקינו שרוף באש איז אַ חילול ש"ש ושם ישראל; אָבער דורכדעם וועט נאכדעם אויך דער שכר וטובה זיין ביתר שאת, ווארום ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ", ד.ה. ר"ע האט אויך אין דער הצלחה פון רומי און אפילו אויך אין חילול ש"ש וש"י געזען דעם טוב המסובב עי"ז. און עד"ז אין צווייטן סיפור: וויבאלד אז די נבואה פון חורבן איז מקויים געוואָרן אין דער פולסטער מאָס, ביז אַז שועל יוצא מבית קדה"ק, איז דאס גופא א הוכחה, אז די נבואת הגאולה פון זכרי' וועט מקויים ווערן באופן הכי נעלה. ס'איז ביי אים ניט געווען קיין ספק ח"ו אַז די נבואה וועט מקויים ווערן; דער ספק איז נאר געווען אינעם צי בתכלית העילוי אופן הקיום אדער ניט" ע"ד ווי מ'געפינט בא כו"כ יעודי התורה.

(22) ברכות ס עמוד ב. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן תָּנָא מְשׁוּמִיה דְּרַבִּי עֲקִיבָא: לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רְגִיל לֹמַר: "כָּל דְּעֵבִיד רַחֲמֵנָא לְטַב עֵבִיד". פִּי הָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְהֵנָּה קְאָזִיל בְּאוֹרְחָא. מְטָא לְהֵיא מְתָא, בְּעָא אוּשְׁפִיזָא לָא יְהֵבִי לִיה. אָמַר: "כָּל דְּעֵבִיד רַחֲמֵנָא — לְטַב". אָזֵל וּבֵת בְּדַבְרָא, וְהֵנָּה בְּהֵדִיָּה תְּרַגְּוּלָא וְחֲמָרָא וּשְׁרָגָא. אָתָּא זִיקָא בְּכֵינִי לְשְׁרָגָא. אָתָּא שׁוּנְרָא אַכְלִיָּה לְתַרְגְּוּלָא. אָתָּא אַרְיָה אַכְלִיָּה לְחֲמָרָא. אָמַר: "כָּל דְּעֵבִיד רַחֲמֵנָא — לְטַב". בֵּיה בְּלִילִיָּא אָתָּא גְּיִיסָא, שְׁכֵינִי לְמְתָא. אָמַר לְהוּ: לָא אָמְרִי לְכוּ כָּל מַה שְׁעוּשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַפֶּל לְטוֹבָה.

בית יוסף או"ח סתר"ז. ומ"ש וכן נראה שאין צריך לפרט החטא שר"ע אומר שא"צ לפרט החטא והלכתא כדבריו בפרק בתרא דיומא (פז:): איפליגי ר"י בן בבא ור"ע במלתא דמשמע ודאי דקי"ל כר"ע דהא הלכה כרבי עקיבא מחבירו אלא שהרמב"ם בפ"ב מהל' תשובה פסק כר"י בן בבא ונראה שטעמו משום דבברייתא הכי איתא צריך לפרט החטא שנאמר אנה חטא העם הזה גדולה ויעשו להם אלהי זהב ד"ר יהודה בן בבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כדרכי ינאי דא"ר ינאי אמר משה לפני הקב"ה כסף וזהב שהרבית לבני ישראל עד שאמר די גרם להם שיעשו אלהי זהב מקודם ברייתא זו איתא התם א"ר יהודה רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח ל"ק כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם והא כר"י בן בבא אזלא דאילו לר"ע אפי' מפורסם נמי לא דהא עון העגל מפורסם הוה ואפ"ה אמר ר"ע עליהם אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ודריש ליעשו להם אלהי זהב לדרשה אחריתי אלא ודאי כר"י בן בבא אתיא וכיון דרב סבר כוותיה הכי נקטינן ואע"ג דאהיא רומיא דרמי רב שני רב נחמן כאן בעבירות שבין אדם לחבירו כאן בעבירות שבין אדם למקום והאי שינוייה אתיא שפיר כר"ע ופסק דהרמב"ם עצמו כהוא שינויא מ"מ סובר דכיון דרב יהודה א"ר סבר דהלכה כר"י בן בבא הכי נקטי' אבל הרי"ף והרא"ש לא כתבו דברי רב יהודא אלא דברי רב נחמן בלבד משמע דס"ל דהלכה כר"ע ומשום דמההיא דרב יהודה א"ר משמע דלית הלכתא כוותיה לפיכך השמיטוה ונ"ל שיש סעד עוד להרמב"ם לפסוק כר"י בן בבא מדאפליגו תנאי התם בעבירות שהתוודה ביה"כ שעבר אם חוזר ומתוודה עליהם ביה"כ אחר משמע דאם לא התוודה עדיין עליהם לדברי שניהם מתוודה עליהם ביה"כ ומתוודה עליהם בפרטות משמע דאם לא כן ליכא

מ"ד שאינו חוזר ומתוודה שהרי לדברי הכל צריך להתוודות ביה"כ ולא פליגי אלא שאם יפרט החטאים שהתוודה עליהם בפרטות ביה"כ שעבר והמרדכי כתב ג"כ שצריך לפרט החטא וכ"כ הכלבו וכתב עוד לא נהגו ש"צ לומר כל פרטי אלא בדרך כלל אבל חטאנו והעוינו והרשענו ומרדנו וסרנו ממצותיך וכן הדין לפי שהוא מתוודה על כל העם איך יפרוט שום חטא ואיך יטיל חטא פרטי על הצבור בכלל:

פרי חדש או"ח סתר"ז סק"ב. אין צריך לפרט החטא [ואם רצה לפרט הרשות בידו]. בפרק בתרא דיומא [פז, ב] וצריך לפרט את החטא שנאמר אנה חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב, דברי רבי יהודה בן בבא. רבי עקיבא אומר, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב, כדרכי ינאי, דאמר רבי ינאי, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבש"ע כסף וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמר די גרם להם שיעשו אלהי זהב. והרמב"ם בפרק ב' מהלכות תשובה [הלכה ג] פסק כרבי יהודה בן בבא דצריך לפרט את החטא. וכתב בב"י [עמוד תג ד"ה ומ"ש וכן], שטעמו, משום דאיתא התם [לעיל מינה] רב רמי, כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח, לא קשיא כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם. ועל כרחק אתיא דלא כרבי עקיבא, דאלו לרבי עקיבא אפילו מפורסם נמי לא, דהא עון העגל מפורסם הוה ואפילו הכי אמר רבי עקיבא עליהם (מ) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, וכיון דרב דלא כרבי עקיבא, לא נקטינן כותיה אלא כרבי יהודה בן בבא דצריך לפרט את החטא בינו לבין קונו, אבל לגלותם לבני אדם, לא, והיינו דכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. ואף על גב שהרב ז"ל לא פסק כותיה דרב, שהרי לא כתב דין חטא מפורסם שצריך לגלותו לבני אדם אלא פסק [שם הלכה ה] כרב נחמן [שם] דשני, כאן בעבירות שבין אדם לחבירו כאן בעבירות שבין אדם למקום ואיהו מצי סבר או כרבי עקיבא או כרבי יהודה בן בבא, מכל מקום, מדאשכחין לרב דסבירא ליה דלא כרבי עקיבא, ורב נחמן לא ידעינן ביה מאי דעתיה, אית לן למיפסק דלא כרבי עקיבא: עוד הביא [עמוד תד ד"ה ונ"ל] סעד לפסוק כרבי יהודה בן בבא, מדאפליגו תנאי התם בעבירות שהתוודה בהם ביום הכפורים שעבר אם חוזר ומתוודה עליהם ביוה"כ"פ אחר, ועל כרחק בידוי פרטי קאמר שאל"כ פשיטא שצריך להתוודות ביוה"כ"פ לכולי עלמא, אלמא סבירא לן דצריך לפרט את החטא. וזה יש לדחות עם מה שכתב הרב ז"ל עצמו [שם ד"ה ולענין] דאפילו

לרבי עקיבא אם רצה לפרט את החטא הרשות בידו, והכא מיירי במי שירצה לפרט את חטאיו שהתודה עליהם ביום הכפורים (אחר) [שעבר] ולא שנה בהם. אי נמי, מיירי בעבירות שבין אדם לחבירו, והני תנאי בפלוגתא דרבי יהודה בן בבא ורבי עקיבא לא משוו נפשיהו, אלא הכי קאמרי, או לרבי יהודה בן בבא בכולהו עבירות או לרבי עקיבא בעבירות שבין אדם לחבירו, אי מצי להתודות עליהם פעם אחרת או לא. ולהכי כי פרכינן [שם] לרבי אליעזר בן יעקב דקאמר "משובח", מקרא דככלב שב על קיאו, לא מצי לשנויי דההוא בעבירות שבין אדם למקום, דהתינח לרבי עקיבא אלא לרבי יהודה בן בבא מאי איכא למימר. ועוד דקרא [משלי כו, יא] קאמר "כסיל שונה באולתו" ואי בעבירות שבין אדם למקום מיירי אפילו בזימנא קמייתא נמי לא פרטם, להכי איצטריך לשנויי כדרב הונא: וא"ת והא אמרינן בירושלמי דנדרים פרק השותפין [פרק ה הלכה ד] ומייתו ליה התוספות בפרק השולח [גיטין לה, ב ד"ה ליחוש] בשמעתתא דצריך לפרט את הנדר, המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו, רבי יוחנן אמר מפני הבושה ורבי יהושע בן לוי אמר מפני החשד, ואתיא הדא פלוגתא כהלין פלוגתא, דתניא, יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דרבי רבי יהודה בן בבא רבי עקיבא אומר אין צריך לפרט את מעשיו. פירוש "מפני הבושה" שיתבייש לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו, ומאי דאמר "מפני החשד" פירוש שלא יחשדוהו שעובר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות [ע"כ], ועל כרחק בההיא קיימא לן כרבי יהושע בן לוי דהילכתא כוותיה לגבי רבי יוחנן, וכמו שהוכיח רבינו תם בפרק בתרא דמגילה [כו, א ד"ה כוותיה], וכן פסק הרמב"ם ז"ל עצמו בפרק ו' מהלכות שבועות [הלכה ז], וכיון דההיא דרבי יהושע בן לוי אתיא כרבי עקיבא הוה ליה למיפסק הכא כוותיה ולא כרבי יהודה בן בבא, והווי תרתי דסתרו. וי"ל, דרבי יהודה בן בבא סבירא ליה דצריך לפרט את מעשיו אפילו לגלות אותם לרבים, ורבי עקיבא סבירא ליה דאפילו בינו לבין קונו אין צריך לפרטם, וקיי"ל כוותיה דרבי יהודה בן בבא בחדא שצריך לפרטם בינו לבין קונו, וכרבי עקיבא בחדא שאין צריך לגלותם לבריות, ומאי דאמרינן דרבי יהושע בן לוי אתיא כרבי עקיבא היינו מאי דקאמר שאין ראוי לגלות חטאיו לבריות מפני החשד, אבל לעולם דאיכא למימר דסבירא ליה לרבי יהושע בן לוי דצריך לפרט את החטא בינו לבין קונו, כנ"ל ודו"ק: אבל הרי"ף [יומא ה, ב] והרא"ש [שם פרק

ח סימן יז ד"ה גמרא] שהביאו מחלוקת רבי יהודה בן בבא ורבי עקיבא בסתם, ממילא משמע שדעתיהוה לפסוק כרבי עקיבא, דהא קיי"ל [עירובין מו, ב] הלכה כרבי עקיבא מחבירו. וכן עיקר, חזא, דרבי ינאי משמע דהכי סבירא ליה, ולהכי דריש בקרא ד"ויעשו להם אלהי זהב" כסף וזהב שהרבית לבני ישראל עד שאמרו די גרם להם שיעשו אלהי זהב. ורב נחמן דאוקי קרא ד"כסוי חטאה" בעבירות שבין אדם למקום משמע דסבירא ליה כרבי עקיבא, דהא סתמא קאמר קרא דמשמע אפילו בינו לבין קונו בעינן כסוי חטאה. והכי משמע קצת סוף פרק קמא דברכות [יב, ב] דעדיף טפי שלא לפרוט החטאים משום שמתבייש להזכירם בפה. ואמרינן נמי בסוף פרק אין עומדין [ברכות לד, ב] אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמפרש חטאיה שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ומשמע דאפילו בינו לבין קונו הווי חציפותא, וכן נראה מדברי התוספות שם [ד"ה כסוי]. ועוד, דמההיא דירושלמי דנדרים דאיתנין לעיל, דקאמר, [ד] רבי יהושע בן לוי אתיא כרבי עקיבא, משמע דסבירא ליה כוותיה גם כן במאי דקאמר דאפילו בינו לבין קונו אין צריך לפרט את החטא, דאל"כ הוה ליה לפרושי. ומעתה ההיא דרב שכתב הבית יוסף דעל כרחק אתיא דלא כרבי עקיבא וכדכתבנא לעיל, לא חיישינן לה. ועוד שיש לדחות, דרב אמר לך דאפילו בעון מפורסם דומיא דעגל אם הוא בינו לבין קונו אין צריך לפרט, אבל אם הוא ברבים ומתודה עליו כיון שהחטא מפורסם (יפרסנו) [יפרטנו] בתשובה גם כן, כנ"ל ודו"ק, ועיין במה שכתבתי בסימן תר"ו סעיף א' בבא המתחלת כתב הרמב"ם כו': ומה שכתב ואם מתודה בלחש נכון לפרט החטא. משמע, דרישא דקאמר ואם רצה לפרט הרשות בידו הוא אפילו בקול רם בציבור. והא ודאי לא נהירא, דהא אמרינן בהדיא בסוף פרק אין עומדין [הנ"ל בדבור קודם] חציף עלי מאן דמפרש חטאיה. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות תשובה [הלכה ה] דבעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו שעזות פנים היא לו אם גילה. ועוד דקרא כתיב [תהלים לב, א] "אשרי" נשוי פשע כסוי חטאה, ואוקימנא ליה [יומא פו, ב] בעבירות שבין אדם למקום. ועוד כן מוכח בהדיא בירושלמי דנדרים שאין ראוי לפרסם חטאיו כדי שלא יחשדוהו בשאר עבירות, וכתבתיו לעיל [דיבור קודם]. ועוד מסתברא לי, שאפילו אם מתודה בלחש אינו רשאי לפרט דהוי עזות, וכמו שהוכחתי בסמוך. ועוד, דאם איתא דלרבי עקיבא רשאי לפרט, מאי קשיא לן מ"ויעשו להם אלהי זהב", דילמא משה רצה לפרט, ומה בכך. ואף

מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (תיה) יתנה! לא קשיא: פאן מאהבה, פאן מיראה.

26 רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה א. אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בתקומה כדי שאקבל כל הברכות הקטובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרש מן העברות שהנהיגה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הקטובות בתורה או כדי שלא אפגם משהי העולם הבא. אין ראוי לעבד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכו אותם לעבד מיראה עד שתרגה דעתם ויעבדו מאהבה:

רמב"ם שם הלכה ה. כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פירענות הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסק אדם בתורה ואפלו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדו את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדו אותם אלא לעבד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרגה דעתו ויתחכמו חכמה יתרה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותם לענוה זה בנחת עד שישגיגוהו ויבדעוהו ויעבדוהו מאהבה:

שם הלכה ב. העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבוא בגללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה. והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה. והיא המעלה שצונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה שנאמר (דברים ו ה) "ואהבת את ה' אלהיך". ובזמן שיאהב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה:

28 תניא פרק כ. והנה מודעת זאת לפל, פי מצות ואזהרת עבודה נרה, שהם שני דברות הראשונים, "אנכי" ו"לא יהיה לך", הם פללות כל התורה כולה; פי דבור "אנכי" – פולל כל רמיח מצות עשה, ו"לא יהיה לך" – פולל כל שסי"ה מצות לא תעשה, ולכן שמענו "אנכי" ו"לא יהיה לך" לבד מפי הגבורה כמאמר רבותינו זכרונם לברכה, מפני שהם פללות התורה כולה.....

על גב דלישנא דרבי עקיבא דמייתי בירושלמי קאמר "אין צריך", דמשמע דאי בעיא לפרט רשאי, ליתא, דאידי דנקט רבי יהודה בן בבא "צריך" נקט רבי עקיבא "אין צריך", ולעולם דאיסורא איכא, ותדע, דהא רבי עקיבא על כרחך קאמר נמי דאין צריך לגלות חטאיו לבריות, וכי היכי דבההיא איכא איסורא הוא הדין נמי היכא דפורט חטאיו בינו לבין קונו, דהא בחדא מחתא מחתינהו, וכן נראה מלשון התוספות ז"ל פרק השולח [הובא לעיל], דלישנא ד"אין צריך" לאו דוקא. ומיהו מודינא ודאי, ב"על חטא" שאומרם בסדר א"ב, שאע"פ שבכלל אותם החטאים שמפרש עשה מקצת מהם, שפיר דמי ולא הוי פרוט, וכמו שכתב ההגה. ולפי זה ההיא ברייתא [יומא פו, ב] דעבירות שהתודה עליהם ביוה"כ"פ שעבר אם חוזר ומתודה עליהם, כתבוהו הפוסקים ז"ל משום דנפקא מינה לענין עבירות שבין אדם לחבירו, כנ"ל ודו"ק:

24 חיבור התשובה שם פרק י. וענין הודוי הוא שיאמר אנה השם עויתי ופשעתי לפניך ועשיתי עון לפני, ופרט הדבר שחטא בו, לא שישפיק לו אמרו דרך כלל חטאתי אשמתי העויתי, אף על פי שהפרטים נכללים בזה הודוי, וזה אמנם על דעת הר"ם ז"ל שפסק כן, וכבר התבאר ענין זה המחלקת במס' יומא, אמרו שם ע"ה, צריך לפרוט את החטא, שנאמר אנה חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלי זהב, ר' עקיבא אומר אינו צריך, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלי זהב, מלמד שאמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבון של עולם כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די גרם להם לעשות אלי זהב, נמצא לדעת ר' עקיבא שאינו צריך לפרוט את החטא בשפתיו אלא שיזכרהו בלבו ושיכללהו בדעתו במלות חטאתי וישר העויתי,

25 יומא פו עמוד א. רב יהודה רמי, פתיב: "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם", וקתיב: "הנה" אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אהד מעיר ושנים ממשפחה!" לא קשיא: פאן מאהבה או מיראה, פאן על ידי יסורין.

שם עמוד ב. אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר: "שובה ישראל עד ה' אלהיך פי כשלת בעונך", הא "עון" – מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול. איני?! והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו פזיות, שנאמר: "ובשוב רשע

29) לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1360. אחד ההפרשים שבין ב' סוגים אלו: בתשובה תתאה צריך להיות ענין הוידוי, בשביל עקירת החטא (ראה דרמ"צ לח, ב), משא"כ בתשובה עילאה. כי בבחינה זו אין מלכתחילה נתינת מקום לפגם כו'.

31) לקוטי ביאורים לתניא חלק ב עמוד קיב. נאך אן ענין אין דעם: פון דעם וואָס תשובה תתאה ווערט אָנגערופן בשם תשובה סתם איז מוכח אַז זי איז כולל אין זיך כל הבחינות שבתשובה. (וכמשנת"ל ע' סג סעי' ב', וועגן די פיר פסוקי' אין וועלכע עס ווערט נרמז כל ד' הבחינות שבתשובה, וואָס דער אַלטער רבי ברענגט (לעיל פ"א) אויף די תשובה לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו ית' - ווייל אויך די תשובה דה' תתאה – בחינת מלכות איז כולל אין זיך די בחינות התשובה שבכל ד' האותיות). והביאור בזה: די תנועה פון תשובה איז (ניט קיין תנועה פון התפשטות און מציאות, נאָר אדרבה -) דער אַרויסגיין פון זיך, ביטול מציאותו הקודמת. (און די תנועה איז אויך אין די נידעריקסטע דרגא פון תשובה - יעזוב רשע דרכו וגו'; אַפּלאָזן (און אַרויסגיין פון) זיין דרך). און וויבאלד אז תנועת התשובה איז ביטול, איז נישט שייך צו טיילן אין דעם פון תשו"ת ביז תשו"ע. וע"ד הידוע בענין הפרש שבין אהבה ליראה, אז אין אהבה, וויבאלד אַז ענינה איז מציאות והתפשטות, איז יעדער מדריגה שבאהבה אן ענין בפ"ע. משא"כ יראה, וויבאלד אז ענינה איז ביטול, קען מען ניט פאַנאַנדערטיילן צווישן יראה תתאה און יראה עילאה, ווייל דער עצם מהות היראה תנועת הביטול איז אין ביידן בשוה. ביז אַז אפילו יראת העונש (און ניט נאָר יראה פון עונשים שלמעלה, נאָר יראת הרצועה, וואָס ער האָט מורא אַז אַ בו"ד זאָל אים שלאָגן), וויבאלד ס'איז אַ תנועה פון יראה וביטול, זאָגט מען אויף דעם, אז פנימיותה ואמיתית מהותה איז די יראה וואָס ער האָט מורא פון אויבערשטן - יראת הרוממות. נאָר מצד דעם העלם והסתר פונעם גוף ונה"ב, דוכט זיך אים אויס אַז ער האָט מורא פון דעם עונש.

32) פרש"י מגילה יז עמוד ב ד"ה אתחלתא דגאולה היא - ואע"ג דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו אפילו הכי כיון דשם גאולה עלה קבעה בשביעית:

33) רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה כ. מי שְהדין נותן שְכופין אותו לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא רָצָה לְגַרְשׁ בֵּית דִּין שָׁל יִשְׁרָאֵל בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן מִפִּינ אוֹתוֹ עַד שְׂיֵאמֶר רוֹצֵה אֲנִי וְיִכְתֹּב הַגָּט וְהוּא גָט כְּשֵׁר. וְכֵן אִם הִפּוּהוּ עִפּוֹ"ם וְאָמְרוּ לוֹ עֲשֵׂה מַה שְׂיִשְׁרָאֵל אוֹמְרִין לָךְ וְלִחְצוֹ אוֹתוֹ יִשְׁרָאֵל בְּיַד הָעִפּוֹ"ם עַד שְׂיִגְרֹשׁ הָרִי זֶה כְּשֵׁר. וְאִם הָעִפּוֹ"ם מְעַצְמָן אָנְסוּהוּ עַד שְׂכַתֵּב הוֹאִיל וְהָדִין נֹתֵן שְׂיִכְתֹּב הָרִי זֶה גָט פְּסוּל. וְלִמָּה לֹא בָטַל גָּט זֶה שֶׁהָרִי הוּא אָנוֹס בֵּין בְּיַד עִפּוֹ"ם בֵּין בְּיַד יִשְׂרָאֵל. שְׂאִין אוֹמְרִין אָנוֹס אֲלֵא לְמִי שְׂנִלְחֹץ וְנִדְחַק לְעֲשׂוֹת דְּבָר שְׂאִינוֹ מְחֻיב בּוֹ מִן הַתּוֹרָה לְעֲשׂוֹתוֹ כְּגוֹן מִי שֶׁהִפָּה עַד שְׂמַכְר אוֹ עַד שְׂנָתֵן. אֲבָל מִי שֶׁתְּקַפּוֹ יִצְרוּ הָרַע לְבַטֵּל מְצָנָה אוֹ לְעֲשׂוֹת עֲבָרָה וְהִפָּה עַד שְׂעֲשֵׂה דְּבָר שְׂחֻיב לְעֲשׂוֹתוֹ אוֹ עַד שְׂנִתְרַחַק מִדְּבָר הָאָסוּר לְעֲשׂוֹתוֹ אִין זֶה אָנוֹס מִמֶּנּוּ אֲלֵא הוּא אָנוֹס עַצְמוֹ בְּדַעְתּוֹ הָרָעָה. לְפִיכָף זֶה שְׂאִינוֹ רוֹצֵה לְגַרְשׁ מֵאִסְרָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִיּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה הוּא לְעֲשׂוֹת כָּל הַמְצָוֹת וְלִהְתְּרַחַק מִן הָעֲבָרוֹת וְיִצְרוּ הוּא שֶׁתְּקַפּוֹ וְכִינּוֹן שֶׁהִפָּה עַד שְׂתִּשָּׁשׁ יִצְרוּ וְאָמַר רוֹצֵה אֲנִי כְּכָר גֵרֵשׁ לְרָצוֹנוֹ. לֹא הִיָּה הָדִין נֹתֵן שְׂכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וְטַעַם בֵּית דִּין שָׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁהִיוּ הַדְּיוֹטוֹת וְאָנְסוּהוּ עַד שְׂגִרֹשׁ הָרִי זֶה גָט פְּסוּל הוֹאִיל וְיִשְׁרָאֵל אָנְסוּהוּ יְגַמֵּר וְיִגְרֹשׁ. וְאִם הָעִפּוֹ"ם, אָנְסוּהוּ לְגַרְשׁ שְׂלֵא פְדִין אִינוֹ גָט. אִף עַל פִּי שְׂאֵמֶר בְּעִפּוֹ"ם רוֹצֵה אֲנִי וְאָמַר לְיִשְׂרָאֵל כְּתַבּוּ וְחַתְּמוּ הוֹאִיל וְאִין הָדִין מְחֻיבּוֹ לְהוֹצִיא וְהָעִפּוֹ"ם אָנְסוּהוּ אִינוֹ גָט:

33) * מכילתא יתרו כ, א. "לאמר." מלמד שְהיו אומרים על הן הן' וְעַל לָאו 'לָאו'. דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: עַל הן הן', וְעַל לָאו 'הן'.

לקוטי שיחות חלק ו עמוד 125. און דעריבער האַלט ר"ע: על הן הן ועל לאו הן, אַז ביי זיי האָט זיך געהערט בעיקר (ניט דער פרט פֿין דער מצוה, נאָר) דער ציווי כללי פון הקב"ה, וואָס אין דעם גלייכן זיך אייס אַלע מצות. און מטעם זֶה האָבן זיי, אין זייער ענטפער, ניט געמאַכט קיין אונטערשייד צווישן מ"ע און מצות ל"ת - אויף אַלע ציוויים, סיי אויף עשה סיי אויף ל"ת - איז געווען איין און דער זעלבער ענטפער הן"; זיי וועלן מקיים זיין וואָס דער אויבערשטער הייסט.

34) רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ג. כָּל הַמִּתְנַדֵּה בְּדִבְרֵי וְלֹא גָמַר בְּלִבּוֹ לְעֹזֵב הָרִי זֶה דוֹמָה לְטוֹבֵל וְשָׂרֵץ בְּיַדוֹ שְׂאִין הַטְּבִילָה מוֹעֵלֶת לוֹ עַד שְׂשִׁילִיד הַשָּׂרֵץ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וּמוֹדָה וְעֹזֵב יִרְחֵם (משלי כח יג).

וְצָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֲטָא שְׁנַאמַר (שמות לב לא) "אֲנָא חֲטָא
הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב":

הגמ"י שם. פרק בתרא דיומא דאמרינן כר' יהודה בן
בבא לגבי ר"ע ראמר אשרי משוי פשע ע"ש וכן פ"ה וכן
פסק ר' שמחה.

35) כסף משנה. וצריך לפרט החטא וכו'. ברייתא בפ'
בתרא דיומא (דף פ"ו): וצריך לפרוט החטא שנאמר אנא
חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב דברי
רבי יהודה בן בבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי
חטאה אלא מה זה שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כר'
ינאי דא"ר ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כסף
וזהב שהרבית לישראל עד שאמרו די גרם להם שיעשו
להם אלהי זהב. ואע"ג דהלכה כר"ע מחבירו לא פסק
רבינו כוותיה משום דאמר התם רב יהודה רמי כתיב
אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב מכסה פשעיו לא
יצליח ל"ק כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו
מפורסם. והא כר' יהודה בן בבא אזלא דאילו לר"ע
אפילו מפורסם נמי לא דהא חטא העגל מפורסם היה
ואפלו הכי אמר עליה אשרי נשוי פשע ודריש ליעשו
להם לדרשא אחריתי אלא ודאי כר' יהודה בן בבא אתיא
וכיון דסבר רב כוותיה הכי נקטינן ואע"ג דרב זוטרא בר
טוביה אמר רב נחמן משני האי רמיא דרמי רב כאן
בעבירות שבין אדם למקום כאן בעבירות שבין אדם
לחבירו והאי שינויא מצי אתי כר"ע ופסקה רבינו לההיא
שנוייה סובר דמ"מ הלכה כר' יהודה בן בבא כדמשמע
מדבר יהודה אמר רב. ומיהו אין נראה כן מדברי הרי"ף
והרא"ש ז"ל ויש ראייה לדברי רבינו מדאפיליגו התם על
עבירות שהתודה עליהם ביוה"כ שעבר אם יכול
להתודות עליהם ביוה"כ אחר אם לאו וע"כ במפרש
חטאיו מיירי אלמא דלדברי הכל כל שלא התודה עדיין
עליהם צריך לפרטם:

לחם משנה. וצריך לפרט החטא כו'. בפרק יוה"כ (דף
פ"ו ע"ב) וצריך לפרט החטא שנאמר אנא חטא העם הזה
חטאה גדולה [ויעשו להם אלהי זהב] דברי ר' יהודה בן
בבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ופסקו שאר
הפוסקים כר"ע דהלכתא כותיה מחבירו ורבינו פסק
כרבי יהודה בן בבא וכבר נתן הרב"י טעם לדבר והראיה
שהביא מברייטא (שם) דעבירות שהתודה עליהן יוה"כ
זה וכו' אינה ראייה דיש לדחות דאיירי בעבירות שבין
אדם לחבירו שמתודה עליהן כגון גזל ורציחה וכיוצא
בהן אבל מכל מקום הטעם האחר שכתב אע"פ שהוא

חלוש קצת כמ"ש הוא ז"ל יש לסמוך עליו לפסוק דלא
כר"ע משום דלר"ע כשיזכרם לית לן בה שכן בירושלמי
כשהביאו דברי ר"ע אמרו ר"ע אומר אינו צריך שנאמר
אשרי נשוי פשע כסוי חטאה משמע דלר"ע אם הזכירם
לית לן בה ולר' יהודה בן בבא צריך להזכירם וכן נקטינן
כר' יהודה בן בבא כיון דליכא פסידא לר"ע וכל שכן
דאיכא קצת טעמא לסייע לפסוק כר' יהודה בן בבא.
וא"ת היכי קאמר הכא הפורט חטאו שהוא עבירות שבין
אדם למקום שכן הביא ראייה מקרא דאנא חטא העם הזה
חטאה גדולה שהוא עבירות שבין אדם למקום הא
אמרינן לקמן דעבירות שבין אדם למקום אשרי נשוי
פשע כסוי חטאה. וי"ל דהיינו דוקא לגלותם ברבים אבל
בינו למקום צריך לגלותם ולפרטם. זהו שכתב רבינו
לקמן אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורט חטאיו לפניו
כלומר בינו למקום וכן למעלה בריש פרק א' כשהזכיר
הוידוי אמר עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך כלומר
שצריך לפרט החטא לפניו יתברך אבל לא ברבים וזה
שאמר ר"י בן בבא וצריך לפרט החטא ולר"ע אפילו בינו
למקום לא צריך ולית הלכתא כותיה מטעמא דפירשתיה:

עירובין מו עמוד ב. רבי יעקב ורבי יריקא אָמְרו: הַלְכָה
כְּרַבִּי יַעֲקֹב מִחֲבִירוֹ, וְכְרַבִּי יוֹסִי מִחֲבִירָיו, וְכְרַבִּי
מִחֲבִירוֹ.

37) בית יוסף שם. ראה הערה 22.

ב"ה שם. וצריך להתודות במנחה וכו' לשון הרמב"ם
פ"ב מה' תשובה שמה יחנק בסעודה נראה שכן היה
גורס בברייטא והר"י כתב שצריך לפרט החטא ובמקצת
ספרי רבינו כתוב והר"י כתב שאין צריך לפרט החטא
והוא הנכון וכ"כ מהר"ש לורי"א שנוסחא זו עיקר וק"ל:
ומ"ש וכן נראה שאין צריך לפרט החטא שר"ע אומר
שאין צריך לפרט החטא והילכתא כדבריו שם וצריך
לפרט החטא שנאמר אנא חטא העם וגומר דברי ר"י בן
בבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע וגו' אלא מהו שאמר
משה ויעשו להם אלהי זהב כדר' ינאי וכו' וס"ל לרבינו
הלכה כר"ע מחבירו אבל הרמב"ם שם ובסמ"ג פסקו
כר"י בן בבא ונראה דטעמו משום דהתם תניא עבירות
שהתודה ביה"כ זה לא יתודה עליהן ביה"כ אחר כו'
ראב"י אומר כ"ש שהוא משובח שנא' כי פשעי אני אדע
מבואר מדברי שניהם דצריך לפרט החטא ואין הלכה
כר"ע מחבירו ועוד דמשנת ראב"י קב ונקי ומשום הכי
יראה לי דגם הרי"ף והרא"ש שהביאו מחלוקת ר"י בן
בבא ור"ע בסתם כך דעתם דהלכה כר"י בן בבא ולא

הוצרכו לפרש זה דמאחר שהביאו מחלוקת זו דת"ק וראב"י מוכח מינייהו דצריך לפרט החטא כדפי' והרמב"ם בשיטת הרי"ף רבו אמרה כדרכו נ"ל. ובגמרא שם רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב מכסה פשעיו לא יצליח ל"ק הא בחטא מפורס' הא בחטא שאינו מפורס' ר"נ אמר כאן בעברו' שבין אדם למקום כאן בעבירות שבין אדם לחבירו ופי' הב"י דע"כ דרב דלא כר"ע דלר"ע אפי' מפורסם כעון העגל נמי לא יפרט ולא נהירא שהרי מבואר בפירש"י דאין לדמות מחלוקת רב ור"נ למחלוקת ר"י בן בבא ור"ע דרב אמר לך אנא דאמרי אפי' לר' עקיבא דע"כ לא אמר ר' עקיבא דא"צ לפרט אפי' במפורסם כעון העגל אלא כשהוא עומד בוידוי לפני המקום ב"ה דצריך למעט כח החטא כל מאי דאפשר ולכך קאמר כרבי ינאי שמשוה לא הזכיר עון העגל אלא כדי למעטו ולומר אתה גרמת וכו' אבל ודאי טוב לו בחטא מפורסם שיודה ברבים ויתבייש ולא יכפור בו ובאינו מפורסם לא יגלה חטאו לבני אדם וכבוד השם הוא שכל מי שחוטא בפרהסיא או מודיע לרבים שחטא כך וכך מעוט כבוד שמים הוא אבל בעמדו בתפלה ומתודה אין לפרט בין במפורסם ובין באינו ולר"י בן בבא הסברא להפך דבין במפורסם ובין באינו מפורסם יפרט החטא בוידוי כדי שימחול לו המקום ב"ה בוידוי עליהם כדכתיב ומודה ועוזב ירוחם ורב נחמן נמי ה"ק דע"כ לא קאמר ר"י בן בבא דצריך לפרט אף בעבירות שבינו למקום כעון העגל אלא דוקא בוידוי אבל לגלות לרבים מעוט כבוד שמים הוא אבל בעבירות שבינו לחבירו יגלה לרבים שיבקשו ממנו שימחול לו דכי היכי שצריך להתודות עליהם בוידוי בתפלתו לפני המקום ב"ה ה"ה בוידוי לפני חבירו כשמבקש ממנו מחילה ור"ע ס"ל דאין לפרט שום חטא בוידוי מטעם נתבאר ולגלות לרבים יש חלוק בין עבירות שבנו למקום לעבירות שבין אדם לחבירו ועפ"ז יתיישב מפני מה הביאו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והסמ"ג דברי ר"נ ולא הביאו דברי רב והראב"ד הרגיש בזה בהשגותיו וכתב וכן בעבירות מפורסמות כו' אלא נראה דטעמם דע"כ ר"י בן בבא דהילכתא כוותיה לא ס"ל כרב דאי הוה ס"ל כרב דמחלק בין מפורסם לאינו מפורסם א"כ הו"ל לר"י בן בבא להביא ראייה לדבריו מקרא דמכסה פשעיו לא יצליח כמו שר"ע הביא ראייה לדבריו מקרא דאשרי נשוי פשע ותו דהאי קרא דמכסה פשעיו ליכא למידחייה כדדחינן לקרא דאנא חטא וגו' לכדרכי ינאי אלא ודאי דס"ל כר"נ דמכסה פשעיו מדבר בעבירות שבנו לחבירו אבל שבנו למקום אין לגלות וע"כ הביא

מקרא דאנא חטא דאפי' שבנו למקום נמי והיינו בוידוי בשעת התפלה. ועוד דלר"נ אתיא פלוגתייהו שפיר דלכ"ע המקרא דמכסה פשעיו מדבר בעבירות שבנו לחבירו ולא פליגי אלא במקרא דאשרי נשוי פשע דמדבר בעבירות שבנו למקום דלר"י בן בבא דוקא שלא בשעת וידוי אבל בשעת וידוי צריך לפרט כדכתיב ויעשו להם אלהי זהב ולר"ע אין חלוק דלעולם א"צ לפרט וכדרכי ינאי אבל אליבא דרב לא אתי שפיר פלוגתייהו דהא רב מפרש המקרא דאשרי נשוי פשע בחטא שאינו מפורסם ור"ע מוקי לה אפי' בחטא מפורסם ולשעת התפילה בוידוי הלכך סבירא להו דהעיקר כדברי ר"נ ויצא לנו מזה דכל הגאונים פסקו כר"י בן בבא דצריך לפרט החטא וכ"פ המרדכי והכי נקטינן ודלא כרבינו והב"י שפסקו כר"ע כמ"ש בש"ע ודו"ק. גם מ"ש הב"י דר"ע מודה היכא דמפרט בלחש והאריך על זה אינו נכון לפי ע"ד:

38) יומא פו עמוד ב. אָמַר רַב יְהוֹנָדָה, רַב רְמִי — פְּתִיב: "אֲשֶׁרִי נְשׂוּי פְּשָׁע פְּסוּי חֲטָאָה", וּכְתִיב: "מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ!" לֹא קִשְׁיָא: הָא בְּחֲטָא מְפּוֹרְסָם, הָא בְּחֲטָא שְׂאִינוּ מְפּוֹרְסָם.

42) לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1337. והנה בסדר השאלה יש פלוגתא בין הבבלי להירושלמי: שיטת הבבלי (שם לא, א) הוא: בת מלך שואלת מבת כהן גדול, בת כהן גדול מבת סגן ובת סגן מבת מלחמה ובת משוח מלחמה מבת כהן גדול. סדר השאלה הוא שכל אחת שואלת מזו שלמטה ממנה, שהרי מלך קודם לכהן גדול (הוריות יג. א), כה"ג גדול מסגן וכו'. אמנם שיטת הירושלמי (סוף תענית) הוא: בתו של מלך שואלת מבתו של כהן גדול, בתו של כהן גדול שואלת מבתו של מלך. ומזה שבתו של כה"ג שואלת מבתו של מלך, מוכח דשיטת הירושלמי הוא גם בבת סגן וכו' ששואלות משלמעלה מהן (ורק בבת מלך מודה להבבלי, כי אין - שייך שם באו"א). ולכאורה, שיטת הבבלי אינה מובנת: מאחר ששאלת הכלי לבן הוא בכדי להתנאות כו', שהיופי מביא, עפ"י דרך הטבע, את הנישואין כו', הרי צריך להיות הסדר שכל אחת תשאל מזו שלמעלה ממנה - וכן ברוחניות הענינים, הרי המשכת הכלי לבן הוא מבחינת יחידה, בחינה שנעלית מכחות הנשמה שבגוף? ויש לבאר טעם שיטת הבבלי: בשאלה ממי שלמעלה ממנו, יש בזה משום בושות, כי השואל הוא רק מקבל ולא נותן. משא"כ, כששואל ממי שלמטה ממנו, הרי זה שלמטה ממנו הוא ג"כ מקבל - הנאה שנתקבל ולובש

לבושו כו' (וע"ד הדין בקדושין ז, א), ובמילא אינו מתבייש ע"י השאלה"). ואף שלצורך השידוכין צריכה להתנאות בבגדים נאים יותר, והבושת שבהשאלה היא רק לשעה קלה ובאי"ע להתועלת שבשידוכין שהוא לזמן ארוך, אעפ"כ, מכיון שהבושה היא מיד בשעת השאלה (ובודאי) והתועלת (בספק ו) תבוא רק אח"כ. אין התועלת (אף שהיא גדולה) דוחה את הבושת דעכשיו (אף שהיא קלה). עפי"ז פלוגתת הבבלי והירושלמי היא: שיטת הבבלי היא שדנין ומכריע המצב בהוה, ושיטת הירושלמי - שצריך להשוות גודל ערך הענינים, ודבר שהוא חושב יותר, אף שבא לאחר זמן, מכריע הוא את דבר הקל, אף שהוא נמצא עכשיו. ויש לבאר עפ"י הידוע שירושלמי הוא בחי' אור (ישר), ובבלי הוא בחי' בירור מן החושך - במחשכים הושיבני והעלם (אור חוזר). והנה במצב של אור וגילוי, אפשר (לברר ספקות), להשוות לאמתתם ולשקול כל דבר וענין, שאז דבר קל נדחה בשביל התועלת שתגיע עי"ז אח"כ. אבל בזמן החושך אשר אותותינו לא ראינו ואין אתנו יודע עד מה, אין אנו יכולים (ולכן - אין רשאים) לברר (הספק), הגדול והקטן עפ"י שכלנו עד כדי לדחות את הקטן - כ"א צריך להשתדל בכוחות עצומים לתקן את כל הבא לידו, אף שלכאורה דבר קטן הוא.

לקוטי שיחות חלק טו עמוד 453. ראה הערה 20.

לעיל עמוד 173. וי"ל אז אויך דער ביאור איז פארבונדן מיטן כללות'דיקן חילוק וואָס מ'געפינט בכ"מ צווישן שיטת בבלי און שיטת הירושלמי: שוין גערעדט כמה פעמיים אז לשיטת הבבלי רעכנט מען זיך בעיקר מיט'ן מצב ווי ער איז בהוה, און לשיטת הירושלמי קוקט מען (בעיקר) אויפן מצב שבעתיד (און דאָס איז מכריע און גובר אויפן מצב שבהוה). און דערמיט איז אויך פארבונדן דער חילוק הנ"ל, צי מ'רעדט בלויז וועגן מתחרט עליהן וואָס ברענגט אַרויס דעם ביטול (פון דעם צד השלילי) שלהם, אדער מ'רעדט אויך (ובהדגשה) וועגן דעם צד הטוב שבהם, דאָס וואָס ברא הקב"ה, וואָס דערפאר וועלן זיי לעת"ל נתהפך ווערן לטוב: אן ענין וואָס וועט בטל ווערן לעתיד איז ניט קיין מציאות אמיתית אויך בשעת קיומו בהוה [וואָס דערפאר גע- פינט מען אַז נהרות וואָס ווערן אויסגעטריקנט איינמאל אין זיבן יאר ווערן אנגערופן נהרות המכזבין (און זיי זיינען פסול לקידוש מי חטאת, ווייל זיי זיינען ניט קיין מים חיים), וויבאלד אז זיי וועלן זיכער נפסק ווערן

בעתיד, נאך שבע שנים, ווערן זיי אויך ברגע הראשון פון זייער קיום ניט גערעכנט אַלס אַ מציאות אמיתית]. קומט אויס, אז דער העדר המציאות שבהם איז זייער מציאות ומצב בהוה (איידער זיי ווערן בטל), משא"כ דער צד הטוב, דאָס וואָס זיי וועלן נתהפך ווערן לטוב איז אַ חידוש, היפך טבע מציאותן בזה"ז, וועט זיך ערשט אויפטאן לעת"ל - אַ מצב שבעתיד. און דערפאר איז דער בבלי מדגיש דעם צד השלילי פון די ד' דברים, ווייל ער גייט לשיטתו אז מ'רעכנט זיך מיטן הוה. און דאָס אַלץ איז עולה בקנה אחד מיטן חילוק כללי צווישן בבלי און ירושלמי: וועגן תלמוד בבלי ווערט געזאגט: במחשכים הושבני.. זה תלמודה של בבל, אז אין בבל איז אַ מצב פון העלם והסתר, וואו מ'דארף מברר זיין דעם אור מן החושך: און ירושלמי איז בחי' אור [און ווי ס'איז מבואר בכ"מ, איז דאָס גופא דער טעם וואָס אין ירושלמי רעדן זיך די ענינים בקיצור ובכללות, אן ריבוי פלפולים ושקו"ט, און אין תלמוד בבלי רעדן זיי זיך בפרטיות ובאריכות השקו"ט וקושיות וכו': וע"ד דוגמא, בשעת מען געפינט זיך אין אן ארט וואו עס איז ליכטיג, דערזעט מען גלייך די זאך וואָס מען זוכט, משא"כ בשעת מען געפינט זיך בחושך, דארף מען טאַפן און זוכן וכו' און ס'נעמט אריכות זמן ביז מ'געפינט וואָס מ'זוכט - און אזוי איז דאָס אויך אין זוכן בירור סברא, דין וכו' דורך שכל]. אור - און דעריבער, ווען ס'איז אַ מצב פון תלמוד ירושלמי, באלייכט דאָס און מען זעט בקלות (לפ"ע) די פנימיות און דעם אמת פון דער זאך וואָס דאָס איז ווי זיי וועט זיין (לעת"ל) לנצה, וואָס דעמאלט וועט עס נתהפך ווערן לטוב, עס וועט נתגלה ווערן דאָס וואָס ברא הקב"ה; בשעת אבער ס'איז אין מצב פון במחשכים בשכל האדם דארפן האבן אופן הלימוד פון תלמוד בבלי מען זעט ניט פנימיות הענינים, דאָס וואָס וועט אַרויסקומען לאחר זמן, נאר ווי דער מצב בהוה, דעם ענין השלילי בזה און אין עם דארפן האַרעווען (אין אַ דבר חשוך היפך הטוב, וואָס איז ניט קיין אמת'ע מציאות) ביז צו אויסגעפינען אז ער איז ניט אַ מציאות אמת'י וכו'.

43) סנהדרין כד עמוד א. מאי בבל א"ר יוחנן כלולה במקרא כלולה במשנה כלולה בתלמוד (איכה ג, ו) במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה זה תלמודה של בבל:

שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פרק גז. ויובן זה בתוס' ביאור מדמיון ההפרש שמצינו בין תלמוד בבלי לתלמוד

ירושלמי דהנה ארז"ל ע"פ במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי וזה פלא הלא נא' ותורה אור האיך יקרא מחשכים כו' וגם למה דוקא תלמוד בבלי ולא בתלמוד ירושלמי כו' אך הענין הוא כידוע שבא"י היו לומדים הלכות פסוקות בלי פלפול עמוק וארוך כ"כ רק מאשר נצרך לבאר טעמי ההלכות על בורייך היו מקובלים בזה איש מפי איש גם ר"י ור"ל שעסקו בפלפול שחיברו תלמוד דידן אבל זה ה"ל רק בינם לבין עצמם דר"ל היה מקשה לו קושיות ור"י מתרץ ואחריו תלמידו ראב"פ וכה"ג אבל רוב התלמידים היו לומדים הלכות פסוקות בקצרה רק טעמיהן של הלכות כפי שהי' בקבלה שהוא הנק' גירסאיי אבל בני בכל כל התלמידים עיקר עסקיהם הי' דוקא בפלפול ברוב קושיות ותירוצים על כל הלכה ודין בעומק רב עד שהוציאו לאור כל דין ודין לאמתתו ונתחדשו מפלפול זה ריבוי דינים מחודשים לגמרי כידוע בענין פלפול דהיות דאביי ורבאני בתלמוד בבלי כך הי' בלימוד רוב התלמידים ולכך א' במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי שנק' מחשכים כמו ההולך בחשך שלא יראה אור כך לא יוכלו לעמוד על אמתית הטעם של הלכה כי הנה עיקר הפלפול הוא שכל דבר הלכה ודין לא יעלה בהשקפה ראשונה שמישיג הטעם שבה לאמתתו להניח הדבר בהסכם אדרבה יקשה בעיניו מיד על הטעם ויהי' קשה לו מאד להבין להשיג עומק המושג בה דהיינו כשירצה לעמוד על טעמו של דבר בעמקות לא יוכל להגיע אל אמתית המכוון לעולם ואף אם יתייגע וימצא טוב טעם יותר מן הראשון יסתור בקושיות רבות ויהי' הדבר מופלא ונעלם יותר מעין השכל והטעם וכל שיעמיק דעתו יותר יבא לכלל הפלאה והעלם תוכן עומק הדבר לאמתתו וזהו הנק' העלם אחר העלם ובוזה יש ריבוי מדרגות בין הפלפולין יש שהקושיות רבות לסתור מה שבא בהשגה שנית אחר ביטול השגה הראשונה וכן אחר ביטול השגה שניה יבא להשגה שלישית יותר טוב יסתור גם זה בקושיות וזהו העלם אחר העלם עד שיאריך הפלפול כמו כ"ד קושי' וכ"ד פרוקי' כו' שהוא טורח ויגיעת השכל בעילוי אחר עילוי וכל מה שיעמיק השכל בעילוי יותר יותר הדבר בא בהעלם והעדר אור אמתית ההלכה על בורי' אך לאחר שיתרץ כל ריבוי הקושיות וסתירות ויבאיי לתכלית עומק אמתית הטעם של ההלכ' זהו הנק' פלפול גדול ואם יבא לאמתת הדבר בלא טורח רב בקושיות ותירוצים כ"כ יקרא פלפול קטן כו' ועכ"פ אנו רואים שעיק' הפלפול הוא רק הפלאת עומק המושג ע"י הקושיות שלא יוכלו להשיגו וכל השגה מתבטלת מפני הקושיא עד

שנשאר הדבר בהעלם והסתר מאד מעין השכל לגמרי אך אם הי' הדבר נשאר בהעלם והעדר הידיעה לגמרי א"כ מהו תועלת הפלפול שהוא רק לידע תכלית האמת כו' אבל הענין הוא שאחר העדר הידיעה והשגה ע"י רוב הקושי' והעלמות בהעלם אחר העלם כנ"ל הרי יבא לכלל השגה אמתית הדבר כמו שהוא בלי שום קושיא וסתירה עוד וכמו המסנן ע"י המשמרת או כמו מצרף לכסף כו' שע"י בירור כל סיג גם היותר דק נשאר הכסף נקי בתכלית או היין צלול בתכלית כו' וכן המרקד קמח בי"ג נפה וכה"ג וד"ל: (נה) וזהו שאמרי במחשכים הושיבני כו' דהנה כפי המבואר בעיקר ענין הפלפול שהוא הפלאת והסתר האמת ע"י הקושיא שמסתיר ומבטל אור השגה הראשונה וכן השגהיי השניה והשלישית כו' כנ"ל א"כ מה שהשיג והשכיל בהשקפה הראשונה שהי' נק' אור מיד נחשך האור הזה כי אבד ונתבטל לגמרי כו' וע"כ יקרא בשם חשך כמו שאדם הולך בחשך ולא יראה אור כך מניעת השגת האמת נק' חשך והעלם כו' וכל שיקשה קושיות יותר יותר יחשך אור האמת ויתעלם עומקי הדבר כנ"ל ולזה א' במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי דוקא כי עיקר הפלפול הוא המחשיך האור בחשך והעלם אחר העלם והיינו מחשכים לשון מפעיל ואמנם הנהי אם הי' נשאר הדבר בהעלם וחשך אין זה תועלת כלל מכל הפלפול כנ"ל רק אדרבה שמחמת הפלפול שיעשה חשך והעלם יבא אח"כ אור גדול הרבה יותר מאור הראשון שהיה לו בהשגות הראשונות שנסתרו ונתעלמו ע"י הקושיות כו' דהיינו לאחר שנתרצו כל הקושיות והעלמות (כמשל המצרף כו' שהשלהבת עושה בלבול ותערובות עולה ויורד ומזה מתברר הסיג כך ע"י הפלפול כו') יאיר לוי אור האמת באמתו של הענין לתכליתו לאחר שחשך לו קודם ואם לא החושך שקדם לו הרבה בפלפול הקושיות ותירוצים כו' לא היה בא לאור אמת כזה ונמצא זה האור האחרון שאחר החשך הקדום ממקום גבוה מאד ירד שאין לאורות השגות הראשונות ערוך לו כלל עד שכולן כשקר לגבי האמת כו' כי הרי אור השגה הראשונה היתה מצומצמת מאד ומה שנסתרה בקושיא ונשאר הדבר בהפלאה והעלם שאינו יכול להשיג כענין מה פשפשתי כו' ה"ז עליית אור השכל שעלה מן הצמצום לבא לידי אור השגה גדולה יותר אך מה שעדיין הדבר בהפלאה והעלם נק' חשך ולא אור מאחר שאינו משיג מאומה ואמנם זה שבא לכלל העדר השגה שאינו עומד עדיין על האמת מפני הקושיא ה"ז עליה במדרגה הרבה ממה שהי' נדמה לו שמישיג הדבר עד"מ תינוק הקטן בדעת שלפי

הזה. עם כל זה ולקחתי וזרקתי והדר מייתי קרא דמקוה אמאי דפתח שהש"י מטהר את הבא ליטהר. דהכא כתיב (ירמיהו י"ד:ז-ח') אם עונינו ענו בנו וגו' כי רבו משובתינו לך חטאנו מקוה ישראל מושיעו בעת צרה הרי שאחרי שהתודו על חטאם אמרו מקוה וזה דומה לטהרת מי מקוה שמטהרים הבא ונכנס וטובל בתוכם. כן הבא ונכנס תחת כנפי שכינתו יתברך הוא חוסהו בצל כנפיו ומסייעו להטהר כך נ"ל. והש"י ברחמיו יטהרו מכל טומאתינו. ולבית קדשו יקבץ נפוצותינו. במהרה בימינו. אמן ואמן.

מהרש"א שם. אשריכם וגו' ולפני מי אתם מיטהרין כו'. ולכאורה אין זה מפורש בקרא דמייתי ומה ענין דמיון הטהרה לזריקת מים הוא מבואר כי טומאת יצה"ר שנקרא טמא כמ"ש לב טהור ברא לי וגו' מכלל דאיכא טמא שהוא מסית את האדם לצד הטומאה שהיא טומאת מת כמ"ש צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וכמו שטומאת מת בעי הזאת מי חטאת וגם טהרה בימי מקוה כן בעי בטומאת יצה"ר טהרה לגוף ולנפש וכמו שהזייה היא מן הטהור על הטמא ע"י אחר והטבילה במים ע"י עצמו לפני הטהור כן הדבר הזה וזרקתי עליכם מים וגו' היינו מן הטהור הקב"ה על הטמא לטהר הנשמה וטהרתם מכל טומאותיכם הוא טומאת הגוף וז"ש לפני מי אתם מיטהרים מטומאת הגוף וסמך גם אקרא דמייתי לעיל לפני ה' טהרו ומי מטהר אתכם מטומאת הנשמה ומפרש לה ונתתי לכם לב חדש הוא טהרת הגוף ורוח חדשה הוא טהרת הנשמה ועד"ז לב טהור ברא וגו' ורוח נכון וגו'

קרבן העדה לירושלמי שם. וזרקתי עליכם מים טהורים. שהקב"ה מעורר לבן לתשובה:

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 179. און אָזוי אויך ברוחניות הענינים: טהרה במקוה איז וואָס אַ איך קען אויפֿי טאָן בכח עצמו, דורך זיין אייגענער עבודה; בשעת אָבער ער איז אין אַ דרגא פֿון טמא מת ר"ל עס איז ביי אים ניטא (בגילוי) דער ואתם הדבקים בה"א (ובמילא - איז ניטא דער) חיים גו', דעמאלט דאַרף ער אַנקומען צו וזרקתי גו' וואָס קומט מלמעלה, ד.ה. ניט מצד זיין עבודה, נאָר מצד זיין עצמות'דיקן פֿארבונד מיטן אויבערשטן וואָס דער פֿארבונד איז אַלעמאַל גאַנץ.

(47) לקוטי שיחות שם עמוד 180. כאטש די טהרה וואָס קומט מלמעלה - מצד דער התקשרות עצמית כנ"ל - איז בעיקר ביי הזאה וואָס איז מטהר פֿון טומאת מת, איז אָבער דאָ אַ מעין זה אויך ביי טהרה במקוה; און דאָס

קוצר דעתו נדמה לו שמישיג בטוב והגדול ממנו שאינו משיג היינו מפני שידוע ביטול השגת התינוק ומה שיכול לידע שאינו יודע זוהי עלייה אך לפי זה כל שיעמיק יותר יותר לא יכול לבא לידיעת האמת ונק' חשך ביותר א"כ איך נקרא עילוי היותר גדול הלא זהו ירידה בתכלית אבל הענין הוא דכאשר אח"כ חוזר לבא על אמיתית הדב' זהו הנק' ירידה מלמעלה למטה ממקום הנעלה ביותר במה שיביא מתכלית ההעלם לגילוי ובזאת ניכר יתרון מעלת החשך על האור דכאשר חוזר ויורד מלמעלה למטה אחר העליו' בהעדר השגות להאיר מן ההעלם לגילוי שהארת אור הזה הוא גבוה הרבה מן האור והשכל הראשון והשני כו' וז"ש כיתרון האור מן החשך דוקא פ' יתרון האור שבא מלמעלה למטה מן החשך שקדם לו בהעדר האור יש בו יתרון רב מגופו של אור דחכמה המושג כו' ונמצא מובן מזה דתלמוד בבלי גבוה הרבה מתלמוד ירושלמי במהיי שע"י הפלפול נבוכים המה בהעלמות וקושיות רבות שנק' מחשכים מזה דוקא יבא להם יתרון האור הוא החזרת אמתית האור מלמעלה למטה ממקום הגבוה ונעלה ביותר והיינו מפני שבא מתכלית ההעלם לגילוי שמחמת זה יאיר אור אמת לאמתתו הרבה יותר מתלמוד ירושלמי הגם שמאיר להם האור מיד כי זהו כמו השקפה ראשונה ושני' כו' משא"כ ע"י רוב הקושיות לסתור הכל יהי' יתרון האור מן החשך לאור אמתתו בלי שום סיג ותערובות כמשל המצרף והמסנת הנ"ל וד"ל) ומ"ש במחשכים אין הכוונה שנשאר בחשך אלא הכוונה על האור שיבא בדרך ירידה מלמעלה למטה אחר החשך שהוא ממקום היותר גבוה כו' וד"ל.

(45) תוי"ט למשנה יומא שם. לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם כו' שנאמר וזרקתי כו' ואומר מקוה כו'. לפי שהדרך הישרה הוא שיבור לו האדם בעצמו להתקדש ולהטהר. ואז כשבא לטהר מסייעין לו וע"ז אמר לפני מי אתם מיטהרים. ומפני שלפעמים לפי שיצר לב האדם רע עליו לא יוכל להתגבר עליו לכופו ליטהר בתשובה. והוא רחום יכפר עון יעוררהו ובימין צדקו יתמכהו לבלתי ידח ממנו נדח. וז"ש מי מטהר אתכם ובמאי דסיים פתח שנאמר וזרקתי עליכם וזהו בלי התעוררות האדם. אלא הוא ברחמיו מטהרם. וכן זה הכתוב נאמר (ביחזקאל ל"ו:י"ז). בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו וגו' ואשפוך וגו' ואפיץ וגו' ויבא אל הגוים וגו' ויחללו וגו' לא למענכם וגו' וקדשתי את שמי הגדול המחולל וגו' ולקחתי וגו' וזרקתי וגו' הרי שאמר שאע"פ שמחללין הש"י אפילו בבואם בגלות החל

איז וואָס ר"ע איז מחדש מה מקוה כו' אף הקב"ה מטהר את ישראל: אויך די טהרה אין דעם אופן פון מקוה נעמט זיך פון דעם וואָס הקב"ה מטהר את ישראל.

(48) ישעיה' נט, ב. גי אס' עונתיכם הניו מבדלים בינכם לבין אלהיכם וסתאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע:

(49) חגיגה יד עמוד ב. תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, וכן זומא, אחר, ורבי עקיבא

שם טו עמוד ב. אחר קיצץ בנטיעות, עליו הפתוב אומר: "אל תפן את פיה לחטיא את בשרד". מאי היא? תנא מיטטרוך דאתיבא ליה רשותא למיתב למיתב וכוותא דישראל, אמר: גמירי דלמעלה לא הני לא? שיבה ולא תחרות, ולא עורף ולא עיפוי. שמא, חס ושלום, שתי רשויות הן. אפקוה למיטטרוך ומחיוה שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא פי חזיתיה לא קמת משמיה? איתיהיבא ליה רשותא למימסק וכוותא דאחר. **יצתה בת קול ואמרה: "שובו בנים שובבים"** — חוץ מאחר. אמר: הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא, ליפוק ליתיהני ביה עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק, אשכח זונה תבעה, אמרה ליה: ולא אלישע בן אבויה את? עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה, אמרה: אחר הוא.

ברכות ג עמוד א. תנא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מסלה בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח, (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי: "שלום עליך, רבי". ואמרתי לו: "שלום עליך, רבי ומורי". ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? אמרתי לו: להתפלל. ואמר לי: הנה לך להתפלל בדרך. ואמרתי לו: מתנא הניתי שמא נפסיקו בי עובדי דרכים, ואמר לי הנה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי מננו שלשה דברים: למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי: בני, מה קול שמעתי בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמתקמת כיונה ואמרת: "אוי שהחרבתי את ביתי ושפרתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם". ואמר לי: סתיה חסי ראשה, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום יום, שלש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד אלא, בשעה שישראל נכנסין לבתי פנסיות ולבתי מדרשות ועונין "הא שמיה הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע

ראשו, ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחם אביהם.

אבות פרק ו משנה ב. אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ניום בת קול יוצאת מהר חורב ומקרת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שצאמר (משלי יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר (שמות לב) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לה בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שצאמר (במדבר כא) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

לקוטי תורה תצא לו עמוד ד. וכנודע ממאמר הבעש"ט נ"ע בענין הב"ק שמכרזת שובו בנים דקשה מי הוא השומע כו'. וא"כ מהו הפעולה מהכרוז. אלא היינו דמזליה חזי הכרוז ומזה נמשך ג"כ הרגשה בנשמה שבגוף שנמשך לה מלמעלה מבחי' מזליה וע"כ נק' מזל שממשיך ההזלה וההשפעה (ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בפירוש ונוזלים מן לבנון כו') והמזל הוא בחי' אלקות שאינו מתלבש בנפש כלל שהוא למעלה ממדרגת מלאך וכמ"ש הרח"ו בשער הקדושה והנבואה.

שם במדבר ו עמוד ג. ופ"ב דחגיגה יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים. וזהו מ"ש בזהר ענין הכרוזין שמלמעלה והם נמשכים מבחי' יג"מ הרחמים לעורר בתשובה. ועמ"ש ע"פ אדם כי יקריב מכם. אך לפי שהתעוררות זו נמשך מבחי' אתעדל"ע לבד איש מזריע תחלה ע"כ יולדת נקבה היינו בחינה הנק' בת קול שהוא התולדה מבחי' קול העליון. והוא בבחי' גבורות וע"כ נקרא בת. ועיין בעה"כ בפרדס ערך בת (ועיין בתוספות פ"ק דסנהדרין ד"א ע"א ד"ה בת קול. ובתוי"ט פרק בתרא דיבמות מ"ו ד"ה בת קול. וברש"י פ"ז דסוטה דל"ג ע"א) ולכן דינים שולטים בזמן שאין בהמ"ק קיים, אבל לעתיד לבא אשה מזרעת תחלה מלמטה למעלה בלא אתערותא דלעילא ולכן יולדת זכר בחי' חסדים להיות זכר חסדו וכו'.

שם ר"פ האזינו. והנה לא כל הנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף רק הארה ממנה בלבד דרך צמצום כו' כנ"ל. אבל כל הנשמה ומקורה נשארה למעלה ונק' מזל ובוזו אמרו אדם אית ליה מצולא והכל תלוי במזלא. ומה

שאמרו אין מזל לישראל היינו ענין מזלות השרים וכוכבים אשר חלק לכל העמים עובדי כוכבים אבל יש בחי' מזל מקור הנשמה ושרשה ונקרא מזל מלשון נוזל אלא שנוזל הוא לשון נפעל ומזל הוא לשון פועל (ועיין בפרדס בעה"כ ערך מזל) שהוא המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח חיים להחיות רוח שפלים גם שפע אלהי והרהורי תשובה שבאים לאדם הם באים מכח בחי' המזל כי אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי שרואה ושומע הכרוזין של מעלה בת קול יוצאת ומכרזת כו'. וע"י זה משפעת למטה להיות התעוררות בלב כו' כי ההארה שירדה ונתפשטה למטה בגוף אינו דבר נפרד לגמרי ממקורה ושרשה שלמעלה

50) לקוטי תורה תזריע כ עמוד ב. והנה כשכנס"י היא בבחי' זו דאיש מזריע תחלה נקראת עקרה ואע"ג שיולדת נקבה שהיא בחי' אהבה זוטא נקראת עקרה כאילו אינה יולדת כלל, לפי שגם הולדה זו לא נמשך בה מצד עצמה ע"י אתעדל"ת שלה, רק שנמשך ע"י קדימת האתעדל"יע דאיש מזריע תחלה, א"כ אין נק' ההולדה על שמה, ולכן נקראת עקרה.

51) צפנת פענח על הרמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ב. ויעיד עליו כו'. ע"י ע"ז ד"ז אם יכולין לקבל אף אם יש חשש שיחזור ויחטא וע"י שם ד' ל"ג ע"א ישראל מומר בחזרה ג"כ אסור וע"ש ד' נ"ג גבי רקק בה דלא בטלה ויליף שם מקרא דלא הוי ביטול וע"י שם ד' מ"ד ע"ב לפום שעתא הוא דרתח עלה ע"ש ובאמת שם צריך עיון אם ר"ל דכיון דלא מבטל רק לפי שעה לא הוי ביטול ע"י נדרים ד' ע' ע"א ע"ש או דר"ל דכיון דעשה זה בשעת קפידא לא הוי ביטול וע"י בירושלמי פ"א דסוכה הלכה ו' אם בשעה דקצר לסכך חשב שלאחר הסוכות יהיה למאכל אם מהני אז הכשר ובאמת נ"ל דזה ג"כ ר"ל הא דאמר בירושל' פ"א דערלה נטע שנה ראשונה לסיג ואח"כ למאכל חייב משום דנתערב בו מחשבת חיוב דר"ל דכיון בשעת נטיעה חשב דלאחר שנה ראשונה יהיה למאכל חייב בערלה אף בשנה ראשונה דנתערב בו מחשבת חיוב ובאמת זה תליא בהגירסות דבבלי תענית ד' ט"ז ע"א ובירושלמי שם דבבבלי אמר לא עלתה לו טבילה ובירושל' אמר אין לו טהרה דר"ל אם לא נטהר כלל או שנטהר וחוזר ונטמא ע"י בנדרים ד' ע"ה ע"ב וע"י בהך דנדה ד' מ"ב ע"ב גבי פולטת ומש"כ בזה בדברי רבינו בהל' תרומות ובהל' פרה והל' מקואות דכל שלא יוכל ליטהר לגמרי לא עלתה לו טבילה וע"י בשבת ד' פ"ו ע"ב מאי דבעי שם

אם נתנה תורה לטבולי יום או ראוויה ליתנה ולמאי נ"מ אך דר"ל כיון שבשעה שטבלה היה לה חשש שמא תפלוט שוב לא מהני לה הטבילה גם י"ל דהוי כמו שלא נתכוון לטהרה מעולה כמו שכ' רבינו ז"ל בהל' אה"ט פ"ט הלכה א' על הך דשבת ד' י"ד ע"א וע"י ב"ב ד' קמ"ב ע"א רפוי מרפיא בידיה ע"ש וע"י בירוש' שבת פ"ב דאיתא שם דאם יכולה זבה לטבול בשביעי תליא אם צריך כוונה לטבילה ע"ש והטעם אם ראתה אח"כ תסתור א"כ נמצא לא נתכונה לטהרה מעולה וע"י בהך דמנחות ד' מ"ב ע"ב גבי טעימה פוסלת בתכלת וע"י מש"כ בזה בהל' תפילין וע"י בחגיגה ד' כ"ב ע"א גבי ע"ה דאמר שם דחיישינן שמא יטביל כלי בתוך כלי ע"ש וקשה דהא אמר שם דהיכא דשניהם טמאים אינו חוצץ א"כ בכלי דע"ה דהחיצון טמא א"כ יועיל הטבילה אך ע"כ משום דכיון דהכלים אף אחר הטבילה נשאר ברשות ע"ה חוזר טומאתם עליהם לפיכך לא מהני הטבילה אך יש לדחות זה דטומאת ע"ה הוי דרבנן לכן לא מהני להפנימי ע"י ב"מ ד' נ"ג ע"א דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי וע"י בירוש' סוף פ"ג דברכות יש שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה וכ"מ בזה. והנה כך לדבר שצריך טהרה אז בעי כונה ולדבר שהוא רק להסיר הטומאה א"צ כונה וזה הוא החלוק שבין הזאה לטבילה דהזאה בעי כוונה לטהרה ע"י רש"י סוטה ד' ל"ט ע"א וע"י תוס' יומא ד' מ"ב ובמה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' פרה פ"י הלכה ז' ע"ש והנה גבי פולטת הוי מחלוקת בגמ' דנדה ד' מ"ג ע"א אם רואה הוי וטבילה דסיני לסלק הטומאה ואז לא בעי כוונה ואם נוגע הוי וטבילה דסיני חידוש הוא ולטהרה אז בעי כוונה וזה הבעיא דגמ' דשבת הנ"ל וע"י בכריתות ד' ח' ע"א גבי מחלוקת דר"ע וריב"נ וזוה א"ש דברי הירוש' פ"ב דשבועות גבי ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה כו' אם נכנס למקדש חייב ואמאי הא זה רק מעלה בעלמא וצ"ל דשם מיירי שטבל מיד קודם ז' ימים רק משום דמבואר בירושלמי פ"ז דנזיר דעל דברים שאין הנזיר מגלח עליהם אם טבל ונכנס למקדש פטור אף שעדיין טמא הוא מחמת גזירת הכתוב וטבל במים וטהר לזו הטבילה בעי כוונה וכן נ"ל בהך דמגילה ד' ח' ע"ב גבי זב לענין לטמא כלי חרס למפרע שם ג"כ הך טבילה בעי כוונה ואכמ"ל. נמצא כך. דלהעביר החטא לא בעי כוונה, ולתקן החטא בעי כוונה, ואך יש נ"מ להיפך, דהנה כבר הארכתי בזה בכ"מ דיש ב' גדרים בשיעורים אחד נקרא שיעור המצטרף, ואחד נקרא שיעור העצמי, ע"י מש"כ בפ"א מהל' שקלים וע"י תוס'

יומא ד' פ"א ע"א, ועיין בירוש' פ"א דפיאה ובכ"מ בזה, וכך דכל שיעור המצטרף פחות מזה נמי שמו עליו רק שצריך לצרף וזה בעצם המחלוקת דר"י ור"ל גבי חצי שיעור אם אסור מה"ת דריש לקיש ס"ל דהשיעור הוא עצם ופחות מזה לאו כלום הוא ור"י ס"ל דהוא מצטרף ופחות מזה ג"כ שמו עליו ועי' ב"ק ד' ק"י ע"א גבי גזל הגר ע"ש והעיקר הוא כך דהזכר שעל ידו נעשית פעולה שפיר מצטרף וכל דבר שהוא להעביר איזה דבר פחות מזה אינו כלום עי' נדרים דף ס"ח ע"א וזבחים ד' ק"י ועי' בתוס' נדה ס"ב ע"א ד"ה העביר עליו דכ"ז דלא נגמר הדבר אינו ניכר כלל ע"ש נמצא כך דטבילה דלסלק מטומאה לא מהני טבילת חצאין ולא מהני צירופין דפחות משיעור לאו כלום הוא עי' תו"כ פ' שמיני ועי' רש"י קידושין ד' כ"ה ע"א גבי לשון ע"ש משא"כ גבי הזאה שהוא טהרה שפיר מצטרפין להזאות עי' זבחים ד' פ' ע"א וד' צ"ג ע"א ע"ש ועי' שבועות ד' ה' ע"א מה דאמר שם דכל היכא דכתיב ונעלם מכלל דהוה ליה ידיעה והא תורה דכתיב כו' מכלל דאיכא וכו' ועי' ר"ה ד' כ"א ע"ב דמשה רבינו לא חסר רק א' מנ' ועי' שבועות ד' י"ט גבי ידיעה במקצת שמה ידיעה וע"כ צ"ל דתורה הוי שיעור עצמיית ואם חסר לא הוי ידיעה כלל ועי' ירושלמי גיטין סוף פ"ו מה דפליגי ר' עם רבי ישמעאל בר"י אם הוי גדר אחד רק זה גדול מזה או אינו בגדרו כלל ע"ש ועי' בחגיגה ד' ט' ע"ב, אך תשובה ע"י יסורין אף דהוא גרוע מכולם מ"מ יש בו מעלה דאף דבר שבעצם אין זה חזרה עי' בירוש' ע"ז פ"ד גבי בר קפרא שהכה לעכו"ם לבטלה ברוק אף דרקק עליה לא מהני מ"מ כיון שהוא אינו עושה זה מדעתו רק מדעתו של המכה אותו מהני ולא שייך כאן עכו"ם מדעתיה דנפשיה עביד. ובזה א"ש הך דב"ב ד' מ"ח גבי תליוה וזבין בהני שכופין אותם לגרש ע"ש בדברי רבינו בהל' גירושין ועי' ביומא ד' פ"ה מה דאמר ר"ע דיש ב' טהרות א' מקוה והב' הזאה ע"ש וזה הוה הכוונה דיש נ"מ בין ג' תשובות, א' מאהבה הוה כמו חכם עוקר, והב' מיראה דהיא כמו מכה ורפואה אך הרפואה קודם המכה וחיילין ובטלין כמו הך דנדרים דע"ה ותוס' נזיר ד' כ"ב ע"א וד' ל"א ע"ב ע"ש, והג' ע"י יסורין דזה הוי מכאן ולהבא עי' תוס' בכורות דף ל"ח ע"ב דיש ב' מיני רפואות א' מכאן ולהבא כמו הך דכתובות דף ע"ד ע"ב וא' למפרע ע"ש:

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 179. ראה הערה 45.

דרך כלל חטאתי אשמתי העויתי, אף על פי שהפרטים נכללים בזה הודוי, אלא שיאמר אנא ה' עויתי ופשעתי לפניך ועשיתי עון פלוני³³⁹ — שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב³⁴⁰, דברי ר' יהודה בן בבאי³⁴¹ ר' עקיבא אומר אינו צריך, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה³⁴², אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלהי זהב, מלמד שאמר משה לפני הקב"ה רבש"ע נספ וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די גרם להם שיעשו אלהי זהב³⁴³. יש מן הראשונים שכתבו בטעם מחלוקתם של ריב"ב צריך לפרט את מעשיו מפני הבושה, כדי שיתבייש מחטאיו, ולר' עקיבא לא יפרט מפני החשד, שלא יחשדוהו בשאר עברות³⁴⁴. יש שכתבו שאף לר' עקיבא אין איסור לפרט את החטא, ולא בא אלא לומר שהוא יותר טוב מי שאינו מפרט חטאיו³⁴⁵, ומצדדים עוד שלא אמר ר' עקיבא אלא במפרט בקיל רם, אבל בלחש כדי אף הוא מודה שיותר טוב לפרוט החטא כדי שיתבייש יותר³⁴⁶, ויש מהראשונים מפרשים בטעמו של ריב"ב שצריך לפרט את החטא שהוא כדי שיתבייש לעצמו ויהיה לבו נשבר ונדכא בזכרו את חטאיו³⁴⁷, ולר' עקיבא אף בלחש אין צריך לפרט, אלא שיזכרוהו בלבו ויכללהו בדעתו במלות חטאתי וישר העויתי³⁴⁸.

להלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים שצריך לפרט את החטא³⁴⁹, ולפיכך מתודים וידוי על חטא שבסדר אל"ף ב"ת, שמפורטים בו כל

של ערב יוהכ"פ³⁵⁰, ויש מהנאונים שכתבו שכל החותם אחר וידוי ברוך אתה ה' האל הסלחן טועה³⁵¹, מפני שאין זה מקום ברכה³⁵², שהרי אמרו חכמים שאחרי שים שלום ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה³⁵³, ואם יחתום אחר וידוי הרי זה מוסיף ברכה³⁵⁴, ולא נחלקו ר' מאיר וחכמים אלא בשליח צבור שמתודה באמצע תפלה ואינו קובע ברכה מיוחדת בשביל הודוי, ומחלוקתם היא אם צריך לשנות ברכת מקדש ישראל ולחתום במקומה האל הסלחן³⁵⁵. ויש מפרשים שאין מחלוקת התנאים בחתימת הברכה, „וחותם“ שאמרו פירושו מסיים בוידוי, שבסוף התפלה הוא מתודה, או שחותם מלך מוחל לעונותינו וכו' שזהו לשון וידוי, והדברים אמורים בנעילה, והכוונה שאף בנעילה מתפלל שבע כשאר תפלות³⁵⁶. ויש שאינם גורסים כלל בדברי ר' מאיר „וחותם“, ובדברי חכמים גורסים „אינו זקוק לשבע ואם בא לחתום בוידוי חותם“, ומחלוקתם היא אם מתפללים בנעילה שבע ברכות כמו בשאר תפלות היום³⁵⁷, שלר' מאיר מתפלל שבע בנעילה, וממילא אינו חותם על הודוי, כמו שאינו חותם בשאר התפלות, ולחכמים אינו זקוק לשבע, וכשאינו מתפלל שבע חותם בוידוי³⁵⁸, ופוסקים להלכה כר' מאיר, שמתפלל שבע והיחיד אומר וידוי אחר התפלה ואינו חותם³⁵⁹.

ו. פירוט החטא. בפירוט החטא נחלקו תנאים: צריך לפרט את החטא — שיאמר בשעה שהוא מתודה חטא פלוני חטאתי³⁶⁰, ולא יספיק שיאמר

סוף יומא, ועי"ש בהגהות הב"ח, וירושלמי סוף יומא. 354 תוס' ניטין לה ב ד"ה ליחוי, ע"פ ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד. ועי' שיק"ל לירושלמי נדרים שם שפי' התוס' בירושל' תמוה, וטעמי האמוראים שם מפני החשד ומפני הבושה אינם שייכים כלל למחלוקת התנאים בפירוט החטא, ואילין פלוגתא כאילין פלוגתא שייך על הלזן שם, וכ"כ בצפנת פענח תשובה פ"ב ה"ג, ולזה נתכוין אף בקרבן נתנאל נדרים פ"ט כד' הרא"ש שם. 355 ב"י שם. 356 שם: ואפשר. 357 חיבור התשובה עמ' 185. ולפ"ז לריב"ב אף בלחש (או דוקא בלחש, עי' להלן) צריך לפרט. 358 שם עמ' 198, ועי"ש עמ' 199 שכ' שיפרוט חטאיו בינו לבין עצמו אם בלבו על צד הביאור השני ואם בשפתיו בקול נמוך כו', ור"ל אם בלבו לר"ע ואם בקול נמוך לריב"ב, ומש"ש אח"כ שהמפרסם חטאיו עזות פנים הוא נ' שכ"כ אף לריב"ב, ועי' להלן, וזה לא כמש"ש בהערות אות ב שהמאירי כה"י. 359 רמב"ם תשובה פ"ב ה"ג וה"ה, ועי"ש בפ"א ה"א: ועשיתי כד וכד: סמ"ג עיטין מז: הגמ"י תשובה שם בשם רבנו שמחה: רבנו יונה בשערי תשובה שער ד סו"ם כא, ועי"ש בשער א סי' יח, וכ"כ בטור תרו בשמו לני' הב"י (ועי' ב"ח שגורם בשמו שא"צ): ב"ח שם כד' הרי"ף והרא"ש וכל הנאונים: מרדכי סו"ם תשכה (והוא טראבי"ה סי' תקכט עמ' 191, ושם מסיים „וכו'“, ואולי פרטו למחלוקת שבברייתא

שבעיהכ"פ, ולא כה"י וב"ח. 338 ב"י שם בשם מנהג העולם, ונ' שלזה נתכוון גם בשו"ע שם ד שבתפלת מנחה בערוהכ"פ אינו חותם כו', ובדנול מרבבה ובמ"ב שם כ' שלא דוקא והוא הדין בתפלות יוהכ"פ אלא שבסומן זה איירי בתפלת המנחה, ול"מ כזו בב"י. 339 רס"ג בסידורו עמ' רס: רי"ץ גיאת עמ' נט בשמו: רא"ש סי' כח וטור שם כ"ט רע"ג. 340 רס"ג שם. 341 עי' מנילה יח א וברש"י שם שהוא בקביעת ברכה. 342 אבודרהם בסוף שמו"ע של חול ובסוף וידוי יוהכ"פ. 343 באור הגר"א ס"ק ה בד' רע"ג ובד' הפי' ששמע רש"י, וכ"מ בסר"ע הי"לם ח"ב סי' קל, ועי' במנו האלה. 344 מאירי יומא שם, וצ"ב איר הוא גורם ומפרט בדברי חכמים. 345 ע"ע נעילה על מחלוקת זו. 346 עי' על גי' זו ברי"ץ גיאת עמ' סד ובדק"ס אות ל בשם עוד כמה ראשונים ופירושו שם לני' זו, ועי' גם במנו האלה לסר"ע השלם סי' קל על גי' זו ופירושה. 347 רי"ץ גיאת שם וכן המנהג עכשיו, וכ"ה בכל הסידורים והמחזורים, והש"ץ אומר הודוי בתוך התפלה וחותם מקדש ישראל כמו בכל התפלות. 348 רש"י. 349 חיבור התשובה עמ' 198 כד' הרמב"ם שפסק שצריך לפרט. 350 שמות לב לא. 351 והג"י בתוספתא ר' יהודה בן בתירה, ועי' חסדי דוד שם. 352 תהלים לב א. 353 תוספתא סוף יומא, והפסוק אשרי נשוי פשע לא הובא שם, וברייתא אנציקלופדיה תלמודית - יא יד הרב הרצוג עמוד מס 237 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

החטאים³⁶⁰. ויפרוט כל העברות שבנוסח הוידוי, אף אם הוא לא עשאן, שכדי שלא לבייש את החוטא תיקנו להיות סדר כך להכלי³⁶¹, או מפני שכל ישראל ערבים זה לזה, ומטעם זה צריך להתורות בלשון רבים³⁶². ואף בחטא שמתודה עליו שלא בנוסח הקבוע, יש שכתבו שכשאומר עם הצבור אין לחוש, שאי אפשר שלא יהא אחד מן הצבור שגנב או גול³⁶³. ויש שכתבו שהש"ץ לא יאמר כל פרטי הוידוי, אלא יאמר הוידוי בדרך כלל: „חטאנו והרשענו ומרדנו וסרנו ממצוותיך“ וכו', שהרי הוא מתודה על כל העם, ואיך יפרוט שום חטא, ומי יטיל חטא פרטי על הצבור בכלל³⁶⁴, וכן בפרטי על חטא יאמר בדרך כלל: על חטא שחטאנו לפניך בסתר, בגלוי, באונס, ברצון, בשגגה, ביודעים ובלא יודעים³⁶⁵. וכתבו ראשונים שאף לשיטה זו שצריך לפרט את החטא, אין פירוט החטא מעיקר הוידוי, שהוא שיאמר על דרך כלל חטאתי וישר העייתי, והפירוט אינו אלא בשביל שיתבייש יותר³⁶⁶. ויש חולקים ופוסקים להלכה שאין צריך לפרוט את החטא³⁶⁷, ואף פירוט החטאים שבסדר א"ב אין צריך לומר, והוידוי הנכון הוא כנוסח הקדמונים שלא היו אומרים יותר מארבע לשונות אלו: אבל חטאנו אנחנו ואבותינו ועוינו ופשענו וסרנו ממצוותיך וכו' ולא שוה לנו ואתה צדיק וכו' שכל אלו האל"ף ב"תות כלולות בהם³⁶⁸, ובשלוש לשונות אלו חטאנו ועוינו ופשענו³⁶⁹ כולל אדם כל מה שצריך להתורות, השגגות והזדונות והמרדים, ודי לנו בכך ואין לנו להוסיף על אלו, וכך היה מתודה כהן גדול ולא היה מוכיר בגידה וגולה וגנבה וחמס וטיפול שקר ושאר הלשונות, שהלכה כר' עקיבא שאין צריך לפרוט החטא³⁷⁰. יש

מהנאונים סוברים שדוקא מי שכוונתו בתשובה כללית, ומתודה על כל עונותיו, אין צריך לפרט חטאיו, אלא שיהיו הנלויים אליו חקוקים בלבו ושיהא בדעתו לכולם במלת חטאתי וכו', אבל מי שמתודה על איזה עון בפרט ותשובתו באותה שעה היא על אותו עון בלבד, צריך הוא לפרטו בשפתיו³⁷¹.

ויש סוברים שאף לר' עקיבא שאין לפרוט את החטא יכול הוא לומר על חטא שבסדר א"ב, ואפילו בקול רם³⁷², שאין זה נקרא פורט את החטא, כיון שהכל אומרים בשוה ואינו אלא כנוסח תפלה³⁷³, ומטעם זה אף הש"ץ יכול לאמרו, ואין זה כמטיל חטא פרטי על הצבור³⁷⁴. ויש שכתבו טעם שאין זה נקרא מפרט החטא, לפי שלא אמר ר' עקיבא שאין לפרט אלא כשמפרט החטא שעשה בלבד, ולא יותר, אבל על חטא שבסדר א"ב שמפרט אף על חטאים שלא חטא אינו אלא כנוסח תפלה³⁷⁵, וכן מהראשונים שפסקו שאין צריך לפרט יש שכתבו שמכל מקום אם בא לומר וידוי שבסדר א"ב אומר³⁷⁶.

האומר על חטא בסדר א"ב, יזהר שהא"ב יהיה על הסדר, שלא יתודה תחילה על הזדונות ואחר כך על השגגות³⁷⁷, ולא יקדים מרדים לעונות ועונות לחטאים³⁷⁸, וראשונים נתנו סימן בסדר של וידוי על חטא: אר"ש וס"ג, היינו אונס רצון שגגה וזדון סתר גלוי³⁷⁹, ובנוסח שלנו מקדימים גלוי לסתר וזדון לשגגה, כדי שיהיה לפי סדר הא"ב, ויש מיישבים הנוסח, שבזמן שאנו מבקשים על שניהם כאחד, אין זו הקדמה³⁸⁰. וכן תיקנו גאונים לומר על חטאים שאנו חייבים עליהם קרבן, מיתה בידי שמים, כרת בידי שמים, מלקות³⁸¹, מיתת בית דין, עשה ולא

י'הביא) : ס' חסידים סו"ס כב. 360 תו"י יומא י"ט : טור שם בד' ר"ע גאון והרמב"ם שכתבו על חטא מפורט בסדרי תפלותיהם, ושכן נהגו כאשכנז, וכ"ט בראבי"ה ומרדכי שם וכל הראשונים דלהרן. 361 ס' חסידים סי' תרא : חיבור התשובה עמ' 199 בשם חרשים מקרוב באו ועמ' 403, אלא שהוא חולק עליהם. 362 ס"ח י"ט, ועי"ש בפי' החיד"א שכ"כ האריז"ל להתפלל בלשון רבים, וכ' שם וכן בכרכ"י סי' תרוז בשם הרמב"ם שהתערעם על חסיד אחד שלא רצה להתורות כל הוידוי שידע בעצמו שלא חטא. 363 טור שם בשם רי"ץ ניאח בחטא יכבד התודה עליו ביוהכ"פ שעבר, ועי' להלן במחלוקת של חזון ומתודה. 364 ארחות חיים יוכ"פ סי' לב ; כלבו סו"ס סט. 365 ארחות חיים י"ט. 366 חיבור התשובה עמ' 185. 367 סידור רס"ג עמ' רנט : יתודה חטאיו בכללם בלי פירוט ; רי"ץ ניאח ח"א עמ' מז : והילכתא ומנהגא כר' עקיבא : העיטור סוף הל' יוהכ"פ : מאירי יומא י"ט ובחיבור התשובה עמ' 402 בשם רוב אנציקלופדיה תלמודית - יא יד הרב הרצוג עמוד מס 238 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הנאונים, ועי"ש עמ' 198 : יטלי הנבזרים יומא י"ט בשם ריא"ז : ב"י תרוז בד' הרי"ף והרא"ש (ועי' לעיל בשם הב"ח בדעתם) : טור שם : שו"ע שם ב. 368 ארחות חיים יוכ"פ סי' ? בשם בעל העתים ; חיבור התשובה שם בשם הנאונים. וכ"כ הסוד שבספרד אין נוהגים לאמר על חטא. 369 ולא הוכיר גם „וסרנו“. 370 ארחות חיים שם בשם א' מהמפרשים שכך מקובל מפי גדולים ויש לו קבלה של אמת יא"צ לפרוט. 371 חיבור התשובה עמ' 198 בשם הנאונים, וכעין זה בט"ז סי' תרוז ס"ק א. 372 ועי' להלן על וידוי בקול רם. 373 רמ"א בד"מ ובשו"ע שם : שו"ע הרב שם. 374 ד"מ שם, ושכן נהגו. 375 כנה"ג תרוז בהנב"י. 376 ארחות חיים שם בשם בעל העתים. 377 ארחות חיים שם. 378 חיבור התשובה עמ' 402. 379 שבלי הלקט השלם סי' שיט. 380 מג"א סי' תרוז ס"ג, ע"פ תמורה כה ב כר' יוסי הואיל וא"א שניהם כאחד כו', ועי"ש במחצית השקל. 381 וצ"ב למה סידרו מלקות בין כרת למיתת בי"ד, ונ' ספני שהוא

בין בחטא מפורסם ובין שאינו מפורסם בוידוי לפני המקום יפרט החטא כדי שימחול לו המקום, ככתוב ומודה ועוב ירחם³⁸⁵, ואף חילוקו של רב נחמן בין עברות שבין אדם לחברו לאלו שבין אדם למקום הוא לדברי הכל, שחטא העגל אף על פי שהוא בין אדם למקום ואמר ר' יהודה בן בבא צריך לפרט, הרי זה דווקא בוידוי כלפי המקום, אבל לגלות ברבים מיעוט כבוד שמים הוא, ושבין אדם לחברו יגלה ברבים, שיבקשו ממנו שימחול לו, ולר' עקיבא בוידוי אין לפרט שום חטא, ולגלות לרבים יש הבדל בין עברות שבין אדם לחברו לשבינו למקום³⁸⁶, להלכה יש פוסקים רב נחמן, וכתבו שבח גדול לשב שיתודה ברבים ויודיע פשעיו להם ומגלה עברות שבין אדם לחברו לאחרים ואומר להם אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך והריני היום שב ומתנחם, וכל המתנחם ואינו מודיע אלא מכסה פשעיו אין תשובתו גמורה שנאמר מכסה פשעיו לא יצליח, במה דברים אמורים בעברות שבין אדם לחברו, אבל בעברות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו, ועזות פנים היא לו אם נילך, אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורט חטאיו לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם, וטובה היא לו שלא נתגלה עונו, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה³⁸⁷, ויש מהראשונים פוסקים אף כרב וכתבו שעברות המפורסמות ומגולות, אף על פי שאינן בין אדם לחברו, צריך לפרסמן, שכמו שנתפרסם החטא כך צריך לפרסם התשובה ויתבייש ברבים³⁸⁸, וכן כתבו ראשונים שהעושה עברות בפרהסיא מחלל את השם וחייב להתאונן ולהתאבל עליהן לפני בני אדם לקדש את השם³⁸⁹, ומפרשים כן את הכתוב כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך⁴⁰⁰, כלומר אחרי שובי ממה שלא נודע לכל נחמתי, היינו התחרטתי בפני עצמי על מעשי, אבל אחרי הודעי שנודעתי לבני אדם והתפרסמו עונותי

בר' הרמב"ם, ועי' כ"ט שם שכ' דרכו שרב נחמן יוכל להיות גם לר' עקיבא, ועי' ח'י' הנהות לטור שלשיטת הכ"י ה"ז דוקא לר"ע יהרי העגל חטא למקום הוא וצריך לריב"ב לפרט. 397 רמב"ם תשובה פ"ב ה"ה, והוא כתי' רב נחמן, עי"ש ב"ח"מ. ועי' חיבור התשובה עמ' 200 שתי' זה הוא לדעת כל הפוסקים, ועי' ב"ח תרנ' שנים הרי"ף והרא"ש והסמ"ג פוסקים כרב נחמן. 398 הראב"ד בהשנות שם, ועי"ש ב"ח"מ שפוסק כשני התירושים, וכן בשערי תשובה לר"י שער א סי' יח כתב כשני התירושים, ועי' כ"מ שם שאף הרמב"ם סובר כן, אלא שלהרמב"ם אין מצוה לפרסם חטא מפורסם שבין אדם למקום, אבל גם עזות פנים אין כאן כמו בחטא שאינו מפורסם. 399 רבנו יונה בשערי תשובה שם. 400 ירמיה לא יח.

תעשה³⁸², ובנוסח שלנו מפרטים הקרבנות: עולה, חטאת³⁸³, עולה ויורד, אשם ודאי ותלוי³⁸⁴, ואחר כך: מכת מרדות, מלקות, מיתה בידי שמים וכו'³⁸⁵, ואף בבקשת הכפרה תיקנו לומר שתמחול על כל חטאתינו ותסלח לכל עונותינו ותכפר על כל פשעינו³⁸⁶, ויש סוברים שיאמר כפרה לחטאים וסליחה לעונות ומחילה לפשעים³⁸⁷, ויש שכתבו נוסח מחילה לחטאים וכפרה לעונות וסליחה לפשעים³⁸⁸.

בפירוט החטא מצינו אף מחלוקת אמוראים: כתוב אחד אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה — ואמר רב כהנא חצוף עלי מי שמפרש חטאו, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה³⁸⁹ — וכתוב אחד אומר מכסה פשעיו לא יצליח³⁹⁰, ואמר רב יהודה אמר רב כאן בחטא מפורסם וכאן בחטא שאינו מפורסם — שבמפורסם טוב לו שיודה ויתבייש ולא יכפור בו, ובשאינו מפורסם לא יגלה חטאו וכבוד השם הוא, שכל מה שאדם חוטא בפרהסיא מיעוט כבוד שמים הוא³⁹¹ — ורב זוטרא אמר רב נחמן כאן בעברות שבין אדם לחברו וכאן בעברות שבין אדם למקום³⁹², שבין אדם לחברו יגלה לרבים שיבקשו ממנו מחילה³⁹³, יש מפרשים שדברי רב הם לדעת ר' יהודה בן בבא שצריך לפרט את החטא, שלר' עקיבא אף בחטא מפורסם אין צריך לפרט, שהרי חטא העגל היה מפורסם ועליו אמר ר' עקיבא אשרי נשוי פשע, ודורש הפסוק אנא חטא וגו' ויעשו להם עגל לדרשה אחרת³⁹⁴, ויש מפרשים שדברי רב אינם ענין למחלוקת התנאים, שהם לא נחלקו אלא כשעומד בתפלה ומתודה לפני המקום, ובוה הוא שאמר ר' עקיבא שאפילו במפורסם כמו העגל אין צריך לפרט, אבל להודיע לרבים חטא מפורסם טוב לו שיודה ברבים ויתבייש ולא יכפור בו, ובאינו מפורסם לא יגלה חטאו לבני אדם, שמיעוט כבוד שמים הוא, ולר' יהודה בן בבא

התחלת עונשין שבידי אדם. 382 חיבור התשובה 403, וכ"ה בסדר התפלה שברמב"ם. 383 ובנוסח שברמב"ם חטאת, עולה. 384 וברמב"ם עולה ויורד אחר אשמות. 385 מנ"א שם, וכ"ה בסידורים ומחזורים. 386 חיבור התשובה שם. 387 מנ"א שם בשם של"ה. 388 סדר התפלה שברמב"ם, וכ"ה בסידור הרב. בסידורים אחרים סליחה לחטאים ומחילה לעונות וכפרה לפשעים, ועי' נימוקי הנרי"ב לאו"ח תרו. 389 ברכות לד ב ו"ש"ג. 390 משלי כח יג. 391 רש"י. 392 יומא פו ב. 393 רש"י שם. 394 עי' לעיק. כ"מ שם ובכ"י תרו, וכ' זוה מעם הרמב"ם שפסק כריב"ב מפני שרב סובר כמותו. 395 משלי שם. כ"ה שם. ועי' מנ"א ס"ק ב ומחצה"ש שם שכ' ג"כ כעין ד' הב"ח. 396 כ"ה שם: לח"מ תשובה פ"ב ה"ג

התחרטתי והתאבלתי במעשים נגלים לכל כספוק על ירך⁴⁰¹. וכתבו ראשונים שפרסום החטא לרבים, בחטא שצריך לפרסמו, היינו מלבד ההתודות לה' ושאר תנאי התשובה, אף בעברות שבין אדם לחברו אין בפרסום החטא ממה שיעכב את התשובה אם לא עשה כן, אלא שאין תשובתו תשובה מן המוכרח⁴⁰².

הודיו צריך שיאמרו בלחש, שכן אמרו מפני מה תיקנו תפלה בלחש, כדי שלא לבייש את עוברי עברה — המתודים בתפלתם על עברות שבידם⁴⁰³ — שהרי לא הילק הכתוב מקום בין חטאת לעולה⁴⁰⁴, ולא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא יבינו שהיא חטאת ויתבייש⁴⁰⁵. וכתבו ראשונים שמכל מקום בראש השנה ויום הנפורים שנוהגים להתפלל בקיל רם⁴⁰⁶, אף הודיו אומרים בקול רם, כיון שבזמן הזה כולנו וידוי אחד מתודים ואין כאן בושת⁴⁰⁷.

אחד מעשרה נסים שנעשו בבית המקדש, שהיו עומדים צופים ומשתחיים רוחים⁴⁰⁸, יש מהראשונים מפרשים שהיה המקום מרחיב עד שיש ביניהם ארבע אמות, שלא ישמע איש וידויו של חברו, שלא יכלם⁴⁰⁹, ובארו אחרונים מפני שצריך לפרט את החטא, וכתבו שדוקא היחיד צריך להתודות בלחש, אבל ש"ץ שמתודה בעד כולם ואינו מוכיר אלא כללים⁴¹⁰ צריך להשמיע לרבים למען יוכרו וישובו ויתכפרו, וכל ש"ץ שמנמיד קולו בשעת וידוי גוערים בו⁴¹¹.

עברות שהתודה עליהן יום כפורים זה לא יתודה עליהן יום כפורים אחר, ואם שנה בהן צריך להתודות עליהן יום כפורים אחר, ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן עליו הכתוב אומר ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו⁴¹², ר' אליעזר בן יעקב⁴¹³ אומר כל שכן שהוא משובח — ויש

גורסים: הרי זה זריו ונשכר⁴¹⁴ — שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי ננדי תמיד⁴¹⁵, כלומר איני סבור שכיפרת לי והרי הוא תמיד כאילו ננדי הוא עומד⁴¹⁶, ולא נאמר ככלב שב על קיאו אלא על העובר ושונה באותה עברה⁴¹⁷. ולדעת חכמים פירשו הכתוב וחטאתי ננדי תמיד, שלא יהיו בעיניו כאילו לא עשאן, אלא כאילו עשאן ונמחל לו⁴¹⁸, ועל ידי כן יזהר מלחזור ולעשותן, שמא לא יהא סיפק בידו לעשות תשובה עליהן⁴¹⁹, ויש שפירשו שיהיו כנגד עיניו ונוכרות בלבם, אבל לא יזכירן בפיו⁴²⁰. במדרשות הוהירו שלא יחזור ויתודה, ואמרו: אדם מתודה ביום הכפורים, אם בא יום כפורים אחר והזכיר עונותיו אימר לו הקב"ה תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק⁴²¹, מהו עתק, דברים של סילוקים, כענין שנאמר ויעתק משם ההרהר⁴²², כי הוא מראה בעצמו שהוא מקטני הבטחון וכאילו אינו בוטח על גדולת סליחת השי"ת שהוא נושא עון ועובר על פשע⁴²³, כנאווה וכוז⁴²⁴, שהרי זה כמתנאה שאין לו עונות של שנה זו⁴²⁵, והקב"ה אומר לו לא היו בדרך עונות משל שנה זו שאתה מתנאה ומבזה על דיבור קונך⁴²⁶, כי ידמה בהתודותו על הראשונות כי לא חטא אחרי כן⁴²⁷. לטעם זה אין האיסור אלא כשאינו מוכיר הטא אחר זולת העונות הקודמים⁴²⁸.

מחלוקת זו אם חוזר ומתודה יש מפרשים שהדברים אמורים לדעת הסוברים צריך לפרט את החטא⁴²⁹, שהרי לא נחלקו התנאים אלא כשכבר התודה עליהן ביום הכפורים העבר, אם צריך להתודות עליהן שוב, אבל אם עדיין לא התודה עליהן לדברי הכל מתודה עליהן ביום הכפורים⁴³⁰, ויש מפרשים הדברים אפילו לדעת הסוברים שאין צריך לפרט, שמכל מקום אם רצה יכול לפרט או שבלחש יכול אף לדבריהם לפרט, ולכן נחלקו

קב, והובא בקיצור במנ"א שם. 412 משלי כו יא.
 413 ובתוספתא וירושלמי: ר' אלעזר, וכ"ה בראשונים, עי' דק"ס שם. 414 נ"י ירושלמי סוף יומא. 415 תהלים נא ה. ברייתא יומא פו ב, והיא בתוספתא סוף יומא וירוש' שם בשינוי לשון. 416 רש"י יומא שם. 417 נמ' ים וירושלמי שם. 418 ירושלמי שם. 419 פ"מ, ועי' קה"ע שם. 420 מדרש תהלים לב, ומובא בסו"ס יערי תשובה. 421 תהלים לא יט. 422 בראשית יב ה. שמות רבה פנ"ב. 423 בסו"ס שע"ת לר"י. 424 תהלים שם. 425 מדרש תהלים שם. 426 שמו"ר שם. 427 שע"ת שם. 428 שע"ת שם, וכ"כ באור שמח תשובה פ"ב ה"ח. 429 עי' לעיל. 430 ב"י ונ"ה תרו בד' הרמב"ם שפסק צריך לפרט, וכ"כ בבאור הגר"א שם ס"ק ה בר' הרמב"ם.

401 שע"ת שם; חיבור התשובה שם בשם קצת מפרשים, אלא ש"כ' שלא דאה לאחד מן הנאונים נוטה לפסוק כן בעברות שבין אדם למקום. 402 חיבור התשובה 199—200 ומשמע מדבריו שם שפרסום החטא לרבים והודיו לפני ה' הם שני דברים, ובענין ד' הב"ה והמנ"א לעיל. וכישע"ת שם כ' כי אין לו כפרה עד א"ר יבקש מחילה, ומשמע שהפרסום אינו למצוה מן המוכרח בלבד אלא משום השתדלות לפיכך את חברו ומעכב בעיקר הכפרה. 403 רש"י. 404 סוטה לב ב. 405 רש"י שם. 406 ע"ע תפלה. 407 ראבי"ה סו' תקט; מרדכי סו' תשכה. ועי' מנ"א ס"ק ב. 408 אבות פ"ה מ"ה. 409 רש"י יומא כא א. ועי' רש"י פס' מחזור ויטרי לאבות שם בשם המדרש שלא ישמע תפלת חברו, ועי' קהלת רבה ב"א. 410 עי' לעיל בשם ארחות חיים וכל כו. 411 שו"ת רמ"ע מפאנו סי' אנציקלופדיה תלמודית - יא יד הרב הרצוג עמוד מס 240הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

כלל א) זריזין מקדימין למטות כדאמרינן בש"ס ואמרינן נמי שהיי למטות לא משהינן חימנין דשפיר דמי לשהויי המטות כמו שכתב הרב תרומת הדשן בס' ל"ה על מה שכתב לענין ברכת הלבנה (שכתב הא"ז שאין לברך אלא במטות שנה בשנה מנושמים ובכלים נאים) אי שפיר דמי להמתין עד מו"ש והשיב דאם המו"ש אינו לילות הרבה מהחדש כגון שבועה או שמנה בחדש שאפילו תהיה מו"ש שבת וארבע לילות אחריה מעונן עדיו י"ש זמן לברך יפה להמתין אבל אם מו"ש"ה היא לילות הרבה בחדש שיש להסתפק שיעבור זמן הברכה אין להמתין דכל שראוי להסתפק שהפסד המטות אין משהינן אותה אפילו כדי לעשותה יותר מן המובחר והביא ראייה מיבמות ד' ט"ל דנחלקו ר' יוחנן וריש לקיש ביבוס דקטן ותלילה גדול הי מנייהו עדיף ופרכינן לתרווייהו מדתן תלה בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי בלקא דעתך דביאח קטן עדיף ניגטר עד שיגדיל דילמא מייבס ולמאן דאמר דתלילה גדול עדיף ניגטר עד שיבא ממדינת הים ומשנין שהיי מטות לא משהינן אלא לא משהינן מטות לעשותה מן המובחר ודוקא כשראוי להסתפק שהפסד המטות או לא משהינן אבל כשאין ראוי להסתפק לא תרע מדקנט בגדול עד שיבא ממדינת הים ולא תני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל דלא משהינן אלא משמע דדוקא נקט בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים לא משהינן משום דשמא ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדינת הים והפסיד המטות לכך לא משהינן אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא משהינן והוא הדין בגדול דין והנה הרב מג"א בס' כ"ה סק"ב (פל מה שכתב הרמ"א דאם ההשילין מוזמנים בידו ואין לו זייתא אין נר"ך להמתין על הזייתא אלא מניח השילין וכשמביאין לו זייתא מהפסד) כתב דכן הוא ביבמות ד' ט"ל שהיי מטות לא משהינן אף שיש לומר שהעשה המטות אחר כך יותר מן המובחר והבי אמרינן חביבה מטות בשעתה וכו' ע"ש ולפי מה שביאר בטה"ד דדוקא כשיש לחוש שמא תפסיד המטות הוא דלא משהינן כדי לעשותה מהמובחר נראה דלר"ך לומר דהכא נמי מייירי באופן שיש לחוש שעד שיביאו לו הזייתא יעבור זמן ק"ש ותפלה והוי כאלו המטות נפסדות שלא יקרא ק"ש ויתפלל בזמנם בתפלין והוא דוחק ועיינתי בספרים וראיתי שהרב ערך השלתן בס' כ"ה אות ד' הקשה על הרב מג"א ממה שכתב בטה"ד הכ"ל ופסק כן הרמ"א בס' תכ"ז והביא שכן פסק הרב ביה יעקב סי' קמ"ב דדוקא תנן במחמתין עד שיבא ממדינת הים דדרך רחוקה היא וכו' אך כתב דהפוסקים לא נקטו לשון המשנה משמע דסברי דאפילו מעיר לעיר לא משהי המטות וכן הוכיח רש"ל בים של שלמה שם סי' י"ז דמדינת הים לא דוקא וזיין להשו' למח דאק סי' קכ"ז אבל מכל מקום לא דמי דהתם ודאי לא משהינן המטות מן הקטן כדי שיזכה הגדול במטות מן המובחר אבל במה שיכול לעשות בעלמנו למחר מן המובחר משהיה לה והרב פנים מאירות ח"ב סי' א' האריך והביא ראיות דאפילו לזמן מועט לא משהינן המטות גם הרב עבודת הגרשוני סי' ל"ב כתב שהרדב"ם סי' י"ג חולק על הטה"ד שכתב שאין חוששין למטות קלה או חמורה אלא המטות הראשונה שכתב לידו ישענה דאין מעבירין על המטות וכו' ע"ש הא למדת דבמחלוקת הוא שנוי אם מותר להשקות המטות כדי לעשותה מן המובחר כשאין לחוש שהפסד המטות לגמרי ולהרבי תה"ד שרי ויפה לעשות כן ולהרביע הכ"ל אין להשקות המטות אף כבי האזי גוונא ומה שהעיר הרב ערך השלתן מדלא נקמו הפוסקים לשון המשנה (עד שיבא ממדינת הים) הנה גם הרב עבודת הגרשוני בס' י"ב (כ"ה פ' אמה) העיר בזה דמלשון הרמב"ם והטור שלא כתב מדה"י מוכח דלית להו סברת הטה"ד והביא אמת לסברתם מדתן תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו ומי למ' עבדיקין דקטן זה הוא בן י"ג שנה חסר יום אחד ואפילו הכי אין שומעין לו ושומעין דאפילו שיהי יום אחד לא משהינן ומכל מקום סיים מי לט גדול ממוהר"א ומימי או שותין והוא היה בקי וידע דברי הרמב"ם והטור טפי מינן ואליו נשמע ובאמת עעמו ונימוקו עמו דאשכחן בכמה מנות דמאחרינן כדי לעשות המטות כחקנה וכהדור כמ"ש הוא בעלמנו וככבודו בסוף סי' רס"ט בענין

אם חל יום שלשים בשבת אחתי טורין הזכור ואם כן למה לא משהינן מטות זו גם כן עד שיגדיל הקטן או עד שיבא ממדינת הים אלא ודאי שאני התם שיש להסתפק שמא יעבור המטות ואם כן מוכרח שמה שכתבו הרמב"ם והטור במדינה אחרת אין כונתם למדינה אחרת דמקרבא טובא וליכא חשש שתעבור המטות כי קרוב הדבר שיבא אלא כונתם למדינה אחרת דמרחקא שיש להסתפק שתעבור המטות עכ"ל ובתשו' שב"ץ הכ"ל כתב טעם דלא משהינן במטות זו הוא משום עיגון כמ"ש הנמק"י וכו' ע"ש וק"ל : **וע"ז** דברי הרב מג"א ראיתי להרב יפה ללב נר"ך בס' כ"ה אות ז' שכתב שהרב מור וקציעה כתב כי הא ליתא בכל דוכחא דטעמא דלא משהינן לא שייך אלא לזמן מרובה (פי השם מד שיבא ממדינת הים) דחיישינן למיתה ולא לזמן מועט דהא אהא סמכינן בידוע הלבנה למו"ש שבת כמ"ש בטה"ד וכתב דגם הרב בטה"ה לא חשש למ"ש במג"א דמשום שיהיו גירודא קאחי עלה דהא ודאי לאו מילתא היא דודאי משהינן למיעבד מטות כחקנה ע"כ. אלה הדברים שביפה ללב ולא סיים למילתיה דרב מו"ק בטעם הרמ"א ואין הספר מלוי אללי לראות דב"ק ולהלן הביא דברי אזה רבנים שכתבו בהא דהרמ"א שאין בשיהוי מטות מן המובחר ורק כל טעם הקדימה הוא משום תדיר וכשאנינו לפנינו לא שייך תדיר :

וחקר שם ביפה ללב לפי מה שהביא הרב מג"א דלא משהינן המטות אף כדי לעשותה כחקנה אם כן למה אמרו גבי מלין את המט לכבודו אינו עובר כדאמרינן בסנהדרין ד' מ"ז ע"א ואמאי לא אמרינן עלה דשהויי מטות לא משהינן דכל שיש לקרב המטות עדיף טפי והלר"ך ישוב ולפום ריהטא יש ביד הדוהה לרחות דהתם הכי קאמרינן אינו עובר עליו ואין הכי נמי דאינו רשאי משום דשהויי מטות לא משהינן אבל האמת הוא דמותר להליט לכבודו וכמו שכתבתי (בשדי חמד ח"א בחלק הכללים) במערכת האל"ף אות רכ"ט דלשון רז"ל במס' שמחות פרק י"א הוא אם לחפור לו קבר או כדי שיבואו קרוביו ממקום אחר מליטו ואין בכך כלום וכן הוא לשון הטור בס' סג"ז אסור להלין המת ואם מליט לכבודו להביא לו ארון ותכריכין ומקוננות מותר וכן הוא לשון מרן בש"ט שם אסור להלין המת אלא אם כן הליט לכבודו וכו' כלומר דבזה מותר חיה ברור וליפי זה תמיהה הרב נר"ז היא תמיהה קיימת ונעלם מהרב שכבר נתעורר בזה הרב המגיה בס' בתי כנסיות בס' תרנ"ב שהרב המחבר נסתפק (פל מה שכתב מרן דכל היום כשר לניילה ללב זריזין מקדימין למטות) במו שרואה להיות זריז להקדים המטות אבל אינו יכול לעשותה כחקנה ואם יאחר יותר יעשה המטות בדקדוקיה דרך משל נטילה ללב בעירט שביום א' כל ישראל מקדימין ליטול באחרונה החשוב שבעיר שהקונה אותו מזכה את הרבים וכל העם נוטלים ממנו ומחמת ריבוי העם אינו יכול לעשות הנעטעים ואם יאחר יותר ליטול בטובה ולעשות הנעטעים ומדברי החופפות ביומא ד' ל"ז ד"ה אמר אב"י יש ללמוד דטפי עדיף לאחר ולעשות המטות כחקנה ולזה כתב הרב המגיה נראה לי ראיה לדברי המחבר שכתב דטפי עדיף לאחר וכו' עפ"י מ"ש בסנהדרין מ"ז ע"א גבי המלין את מתו שטובר בל"ת אבל הליט לכבודו אינו עובר עליו וכן כתבו הפוסקים והוא הדין הכא שאיחור המטות הוא לעשותה על דה היותר נכון בודאי הנמור דטפי עדיף שיעשה אותה המטות כחקנה עכ"ל ולי ההדיוט נראה דאין לרמות שאר מטות שבתורה לקבורת המת דקבורת המת היא משום שלא יסיה המט מוטל בזיון וכל שעושין לכבודו אין כלל משום בזיון ואפילו לסלקא דעתין שבש"ס סנהדרין ד' מ"ז ע"א דהפסדא משום יקרא דחי ומפרשין הא דתנן הליטו לכבודו היינו לכבודו של חי אמרינן שם דכי אמר רחמנא לא תלין נבלתו על הפנ דומיא דתלוי דאית ליה בזיון אבל הכא דלית ליה בזיון לא וכל שכן למאי דמסקינן דיקרא דשכבי היא ולכבודו היינו לכבודו של מה וכיון דגלי רחמנא דכל טעם הקבורה הוא משום בזיון משום הכי כשעושה להרבות בכבודו הכי עדיף טפי ואין ללמוד מזה לשאר מנות שבתורה אלא אמרינן כיון שהמטות מוזמנות ואפשר לעשותה

עכ"פ

מערכת זיין ברך א

המיימינים ומשאלים בסכרת הרב תרומת הרשן ולכל הפחות הים לו לכבוד שרבי האחרונים מפלפלים בדבריו :

ובש"ע הרב מוהרש"י ב"י ל"ד סוף סוף ה' כבד דמי שפבר ויאל לדרך קודם שיחפלו בציטו מעומד יכול להתפלל דרך הילוכו אפילו מהלך סמוך לעיר בתוך התחום (דכיון שכבר הל עליו חובת התפלה והוא בדרך יכול ללכת ידי חובתו מן הדין כאשר הוא גם ואינו חייב להחמין המטה כדי להתפלל מעומד כיון שעכשיו הוא פטור מהעמידה) ומכל מקום כדי לקיים המטה מן המוכרח נכון הוא שימתין עד שיגיע למחוז חפלו להתפלל שם מעומד אם ידוע לו שיהיה לו שם מקום מיוחד שלא יבלבלוהו בני הבית ואין בזה משום און מחמילין את המטות ורציון מקדימין למטה כיון שמתכוין כדי לקיים מטה מן המוכרח עכ"ל והראה לזה במראה מקום לעיון בשו"ת חכם נבי ס' ר' והוא ט"ס וזר"ך להיות ס' ק"ו ששם שקיל וערי בשו"ת הרדב"ז ס' י"ג בני שהיה חבוב בבית האחרים והשיג רשיון ללכת להתפלל יום אחד בשנה שפסק הרדב"ז שילא היום הראשון שיבא לפניו ולא יחמין שמטה לברוד חיזה יום קדוש וכו' וכבד בסוף המעשה שדברי הרדב"ז הם תלמוד ערוך במועד קטן דף ט' ברומיא דקראי פלם מעגל רגליך ואורח חיים פן תפלט דמשינן כאן במטה שאפשר לעשות ע"י אחרים יעשה הוא הגדולה וחבריו יעשו הקטנה ובמטה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים מטה הבאה לידו בין גדולה בין קטנה אל יחמילנה והיה דברכת הלבנה שפסק הרב תה"ד שיש לו להמתין לא קשיא דהתם המטה ההוא נעשית בצורתו יותר משוכח לכן יש להמתין כדי לקיימה על ג' היותר טוב וכו' הא מיהא במטה אחת שאפשר לעשותה היום שלא מן המוכרח ולמחר מן המוכרח טוב להמתין למחר ואין בזה משום מעבירין על המטות וכו' ושוב פסק על דברי הרדב"ז וכו' ע"ש ומדבריו אלו למד הרב מוהרש"י לעיון תפלה מעומד וגם הרב שבות יעקב מודה לזה כיון שהוא מיד דהיינו בצורתו היום ואינו מניח המטה למחר כמוכן :

והנה בעניינים אלו ראיתי בספרי דבי רבנן בתראי שהאריכו במשה ומתן ולא יכלתי להתייחס בדברי קדשם ואשא את שמוחם על שפתי אולי אוכל להטיב לזולתי עיין משק ביתי ס' ר"י דברי נחום ס' תרנ"ב משנת אברהם בשער א' (שער הכניסה) ובפרטות בבבאוריים שלו שם בס"ק ל"ז מעשה אברהם בשו"ת ליו"ד ס' מ"ח (וכתב במסקנתו בד' ק"ה ע"ב דכמטה אחת לא שגא יחיד לא שגא צבור עדיף לאחר המטה לעשותה כחיקיה) חתם סופר בחלק א"ח ס' ר"ח (גד"ה ומ"ג דפריים והטובה) והסביר שם דלא שייך זריזין מקדימין אלא במטה שכבר מוטל עליו יש לו לזרז ולהקדים ולא להמתין אבל מטה שאנו מקבלים עלינו תחלה ולא נתחייבנו בה עדין לא שייך כל כך זריזין וכו' וטוב לקבוע ביום המוכרח ולכן לא קפדין בעשיית פורים בארז השני משום זריזין ע"ש :

עתה נדפס ס' דברי מלכיאל לידידי הגאון מלכיאל לבי הלוי אבד"ק לאחזא י"ז וראיתי בסוף ס' י"ב שכתב דאף דק"ל דשהווי מטה לא משהיגן אף שיעשה ביתרון הכשר וכו' כבר כתב תה"ד ס' ל"ה לחלק דזה דוקא לזמן מרובה שיש לחוש שיתבטל המטה לגמרי אבל לזמן מועט משהיגן המטה לעשותה ביתרון הכשר ודייק לה מדנקט ביבמות ד' ט"ל עד שיבא הגדול ממדינת הים וכן הסכימו האחרונים עיין אהע"ז ס' קס"א בב"ש וחמ"ח וח"ן ס' קכ"ז ועבודת הגרשוני ס' י"ב והוא מוכרח מדברי ה"ס' ביזמא ד' ל"ג במה שהקשו למה לי קרא ליאוד מערבי חיפוק לי דאין מעבירין עה"מ וחירלו וכו' (ע"ש הוכחה מדבריהם דמשיית לה כדי ליחז על יאוד דרומי שהוא חדיר כיון שאינו רק זמן מועט מלד) וכעין זה ק"ל שמוחר להשהות המת לכבודו כדי להביא לו ארון ותכריכין ע"ש כי לא שיינתי בהם רק משום חבת הקדש העתקתי דב"ק לזכרון בין שני :

ונסתפק הרב פתח הדביר בת"ג ס' ר"ן אות ב' בני שיש לפניו לקיים שתי מלות מלות הכנת לרבי שבת ומלות עשיית סוכה שכתב הרמ"א ב"י תרנ"ה דמדא אחר יום הכיפורים יעשה הסוכה אפילו בערב שבת דמטה הבאה לידו אל יחמילנה והדין טהן להקדים הכנת לרבי שבת לעשיית הסוכה דלרבי שבת היא מטה תדירית וחדיר קודם כמו שכתב הרב בית השואבה

עכשיו און לדמותה ולחמרה ובעיקר ספקו של הרב בני כנסיות חידוש הוא שלא זכרו שנים דברי הרב תה"ד ואשר דברו רבני האחרונים בזה ומלאתי אחר"י שער"ן החב"ף בס' ראה חיים בפרשת לך לך ד' י"ד ע"א תמה עליו בזה ע"ש ועל חקירת הרב יפה ללב נר"ו ראיתי עתה בס' ויען אברהם למר אחיו הגדול הרב מוהר"ף י"ז שגדפם חדש ממש שכתב בד' ג' ע"ד אות ס"ו ח"ל ומה שהקשו בס' יפה ללב ד' ה"ן ע"ג קבורה לק"מ דלכבודו היינו לזרזו דלא יהיה לו בזיון וקבורה משום בזיונא ולא ראה להכנה"ג י"ד ס' סג"ה וס' החסידים ס' רל"ט ולא מ"ש בפני מנין ח"ב ד' מ' ע"ד וד' מ"א עכ"ד י"ז והנה ס' כנה"ג ופ"מ און מלויים אללי ובס' החסידים עיינתי ח"ל אם המטות שאין יהודים יכולים לעשותם אם לא בטורה גדול כגון עסקי המת לרמזו ולהלבישו אם אמרו שנים נקדים אהנו כדי שיהא לו שגר גדול והיה לרדך שיהיו מרובים שם כגון מה גדול יאל היה יותר בטוב עושין לרבי המת ומלאתי חוטאים . ואם מקדימין לכבוד המת שלא יסריח שלא יבקע בטוב עושים עכ"ד ס' החסידים ולא ידעתי מה ענין דברים אלו למה שהקשה הרב יפה ללב שכותב עליו שלא ראה מ"ש בסג"ה וע"ש בס' ויען אברהם שהארך מאד בעניינים אלו בכמה סג"פ"ס הגמשים מזה וגם בספרו אברהם את ירו בדרוש י"ד לפשוטה בד' כ"ו אסף אש ספור דברי רבני האחרונים המדברים בזה לך נא ראה :

והרב שבות יעקב בת"א ס' ל"ד נשאל בני שיש לו כל הארבעה מינים כשרים אלא שאינם מאוחרים ורולה להמתין שעה או שמים לברך על המהודר אי שפיר דמי להמתין והביא בתשובתו דברי המג"א ב"י כ"ה הנ"ל וכתב לדחות ראיותיו דמהיהו דבזיבה מטה בשעתה (שמניח מעירת האיסה ואין ממתינים לו עד שיפסד ויבא כשה) אין ראיה דמלבד דיש לומר דהוא גורם הכבוד וכו' ועוד דהתם אין ספק יתעשר מולא מדי ודאי המטה ומי ידע אם יתעשר וחברך עקר לא תאשר ואהיהו דיבמות יש לומר כדי שלא לעגן בתי ישראל כי הרבה משו חו"ל וגם דהתם בני הוא ספק דילמא אחי וחלין וכו' משום הכי לא משהיגן וכן יש לדחות מה שהביא תה"ד ראיה מכוונת זו ומכל מקום לענין דינא כל שראוי להסתפק שהפסד המטה אין משהיגן אותה אפילו כדי לעשותה מן המוכרח דהכי מסתברא אף שאין ראיות מוכרחות וכבד דהרב בית יעקב בס' קמ"ב מספקק על ראית תה"ד ומחלק בין זמן מרובה לזמן מועט וכו' ונעלם ממנו ט"ס יבמות ד' מ"ז ע"ב דכדי שלא להשהות המטה לרדך לעשותה מיד ובאר דמדד לאו דוקא אלא כל שעושה מטה בצורתו היום מיקרי מיד ומה שפסק הרמ"א דאם התפילין מוזמים אין לרדך להמתין להליגות היינו משום דהתם לאו משום מטה מן המוכרח נעשו בה רק דראוי להקדים גילית שקולה ככל המטות או משום חדיר לכן כל שאינו מלוי לפניו ותפילין מוכנים לפניו בודאי מטה שבאה לידו אל יחמילנה ואין כאן גרעון מליה כלל ומסיק לגדונו אם בודאי יוצא לו מהודר יש להמתין על מטה מן המוכרח וכתב בס' ראה חיים בפרשת לך לך ד' י"ד ע"א שהרב יד אליהו ב"י מ"ב הסכים לדעת הרב שבות יעקב ע"ש :

ובספר החסידים ס' תתע"ח כתב כתיב חשתי ולא התמהמהתי לגשור מלותיך לא יעכב אדם את המטה בעבור זה שאמרה תורה זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במלות סלת נאה וס"ח נאה שלא יאחר אדם כיון שיש לו סלת לקנות אמתין עד שיבא לדי סלה יפה מאד אלא יקנה מיד סלת אף על פי שאינו יכול כל כך וכן פ"ד שאין בה ס"ח יש שם סופר שידוע לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כל כך יפה כמו סופר אחר שלא יבא כל כך בקרוב זמן מועט שיכתוב אותו המלוי מיד אטפ"י שאינו טוב יפה כי על זה נאמר חשתי ולא התמהמהתי ע"כ וכתב מרן חיד"א בפירושו לשה"מ סם ח"ל לא יעכב אדם וכו' הכי אמרינן בפרק החולץ שהוי מטה לא משהיגן ומוכח התם דלא משהיגן מטה לעשותה מן המוכרח דוקא כי התם יש להסתפק בדבר אבל בדבר שאין להסתפק וקרוב הדבר כתב הרב תה"ד ס' ל"ה דמשיגין עכ"ל וחידוש הוא לגדול בקיאותו די כל רז לא חנים ליה ולא זכר מדברי רבני האחרונים הנ"ל

שדי חמד

מערכת זיין בלל א ב ג

בדלים

קנה

השאלה בד' ד' ע"כ אות ו' בזה יש להסתפק אם אפשר לו לעשות מזה הכנה שבה על ידי שליח אבל מזה עשיית סוכה או אפשר לו לעשות על ידי שליח כגון שהשליח אינו בקי בחיוב עשיית הסוכה ואם יתעסק הוא בשתי המצוות תחת עשיית הסוכה ומשום דשהיי מזה לא משהיין אפשר דשריין ליה לעשות הכנה לרבי שבה על ידי שליח וכדחה ההיא דמזה בו יוסר ממשלות מקמי הא דורשים מקדימים או דילמא מזה בו יוסר ממשלות אף שעל ידי כן תפאחר עשיית המזה וכחך דאף דהרב שירי כנסת הגדולה כהנהגת הסוד אות א' כתב דאף דאמרו דיש לו למעט קלת מלימודו בערב שבה כדי להכין לרבי שבה מכל מקום מי שיש לו משרה להכין לרבי שבה אין לרדיך למעט מלימודו וגבון הדבר שיהיה למשרת שיכין לו לרבי שבה ואם כן לכאורה נראה דהוא הדין הכא שבאו לפני שתי המצוות ויש לו משרת שיודע להכין לרבי שבה ואינו בקי בעשיית סוכה יש לומר שיכין לרבי שבה על ידי שליחו והוא יתקן הסוכה על ידו כמלותו אף כתב בשם הרב בנן להלק דמה שהתיר הרב שירי כנסת הגדולה הוא שיעשה המזה התדירה על ידי שליח והוא גם כן יעסוק במזה תדורה שהיא תלמוד תורה אבל בגדון הספק הגל' שהוא יעשה על ידו המזה שאינה תדירה והמזה התדירה תהיה נעשית על ידי שליח בזה לא שמענו מדבריו להסיר והרב המחבר כתב דיש עוד להלק דלא התיר הרב אלא כדי לעסוק בתלמוד תורה דהתלמוד גדול אבל לגבי מזה אחרת עם לרבי שבה איכא למימר מאי חיות וספי עדיף שיאחר קלת עשיית הסוכה ויקדים התדירה ויעשה שתיים על ידו אף דאפשר לעשות אחת מהן על ידי שליח ושוב הביאו מאי דשקלו וטרו רבני האחרונים בדיון שיהיו מזה אי שפיר דמי להשקות המזה כדי לעשותה מן המוכרח או עדיף לעשותה תיכף דחיישינן למיתה או לאיזה סיכוי ויתבטל ממלותו לגמרי וליון בזה ספרים רבים. ושוב הביא מה שכתב הרב פרי מגדים בשאל אברהם סי' תרכ"ה סק"א ח"ל וזו מזה בו יוסר ממשלותו להמתין ל"ע דיש לומר מזה אל יתמלגה עדיף ספי על ידי אחרים כי האי גוונא הרי שאינו פשוט להקדים לרבי שבה כשיש לו משרת שיעשה אחד מהם בשליחותו שוב הביא דברי הרב בתי כנסיות בסי' תרכ"ב (שהבאתי למעלה בד"ה וחקר) שהוכיח מדברי התוס' דעפי עדיף לאחר ולעשות המזה כחקה וכתב דהכי פשיטא להו להרבנים פני מבין בח"ב ד' מ' ע"ג ומהרי"ן ארדי"ט שהובאו דבריו שם בעמוד ד' ושהביאו כמה ראיות לדבריהם וכתב דהוא הדין לספקו הגל' ספי עדיף לאחר המזה זמן מועט כדי לעשות שתיים על ידו דהוי מזה מן המוכרח ספי ממה שיעשה האחת על ידי שליח :

אדר זמ"ד השגתי ס' מעשה אברהם ורחיטו שם בחו"ד סי' מ"ח שנשאל בתולה שלא בזמנה שהבירא הפיוק הולך ימי אכלות האבי הבן והמנהג הוא שהבעל ברית ביום המילה הולך לבהכ"ן בשמחה ובבשרים (לקיים מאמר ר"ל עדין עשים זמנה בשמחה) ואחר התפלה חזר לביטו ברוב עם לעשות המילה ואם הוא אכל חסור כנעילת הסנדל והאסור לו לילך לבהכ"ן כמו שהאר"י הרב חק"ל בח"ג חו"ד סי' ק"ן. וגם לענין סעודת ברית מילה עם שיש לסמוך ע"ד המסירים מ"מ מידי פ"גותא לא נפיק וכן לענין ניגון בכלי שיר אינו מותר אלא בשעת הולאת הפיוק למול כמ"ס הרב דב"מ בסי' פ"ב על כל אלה רונה אבי הבן לרחות המילה כיון שהיא שלא בזמנה והאר"י בחשבותו הביא דברי רבני האחרונים שכתבו דמשום לעשות המזה בעדיפות מותר לאחר אותה וא"כ בגדו"ד ספי עדיף לרחות המילה שלא בזמנה עד אחר האכלות כדי לעשותה בשמחה ובטוב לבב בלבושים נאים ולילך לבהכ"ן ולעשות סעודה בהסיר אליבא דכ"ע ולשורר שירות ותשבחות דכיון דאין חשש שיפסיד המזה בשביל ההמתנה יוסר טוב לעשותה כתקנה אחו"ד הרב בזה ועם כי לא יכלתי כעת לעיין בכל מה שהביא בזה אין דעתי העניה טחה בדיון זה דנראה דכל מה שכתבו הפוסקים דמותר לאחר המזה כדי לעשותה יוסר כחקה היינו כשאינו עושה איסור בשהייתה אבל במצות מילה שאף שהיא שלא בזמנה הוא עושה איסור במה שמהאחר לעשותה לא שמענו שיהא מותר לרחותה אחת ימים כדי לעשותה בשמחה ובגדים נאים וכו' ודברי הרב מוהר"א מרגליות הנז"ל נראים נכונים לענ"ד ולכל הדברות תמיה לי שלא הסיר מ"ס הרב שלמי לבור בקונטרס שלמי יחד סי' ג' אות ב'. מעשה באחד שהיה לו למול בן שלא בזמנו ומתה אמו ביום שהבירא והורה הרב מוהרש"א שלא למולו עד יום ג' לאכלות ומתה עליו הרב ב"ד סי' קכ"ד דהא אבל חייב בכל המצוות ולמה יאחר המזה ג' ימים עכ"ל כי לפי הנראה זאת היה לו להביא לשיקר שאלתו ולפסל בדבריהם אב סברה הרב מוהרש"א עיקר או סברה הרב ב"ד ואם יש לחלק בין נדונו לנדונום והוא חידוש שנעלם ממש דב"ק :

בלל ב זריזין מקדימין למצות כתב מרן החב"ץ בס' ראה חיים ד' י"ד ע"ב דמסתברא דלא אמרינן כן במילה שלא בזמנה דכיון דאודחי אודחי ומיישב בזה מה שאיחר אברהם אע"ה המילה עד מצות דאף דהזיוו היה בזמנו מכל מקום המזה עצמה לאו זמנה היא אלא ביום השמיני והואיל ואודחי אודחי ושם ד' ט"ו ע"א כתב שכן נראה מדברי הסוד יו"ד ריש סי' רס"ב נראה שכוננו מדגבי מילה ביום שמיני כתב ריב"ה שזמנה כל היום אלא שזריזין מקדימין ואילו גבי מילה שלא בזמנה כתב שאינה אלא ביום ולא סיים לומר שזריזין מקדימין מוכח דבמילה שלא בזמנה לא קפדין אריזין מקדימין ובמחכתה"ר אין זה מוכרח כלל דאם היה כותב בזה וכל היום כשר ולא היה מסיים אלא שזריזין מקדל"מ היה אפשר לדקדק בן אבל האמת הוא דכל עצמו לא בא אלא לומר דמילה שלא בזמנה נמי אינה אלא ביום ולא הולך לסיים וכל היום כשר וגם לא לכתוב שזריזין וכו' דכשכתב שאינה אלא ביום משמעו כפי האמור במילה בשמיני. ומ"ס דהכי מסתברא לענ"ד במחכ"ה איפכא מסתברא לא מנעיה בגדון אברהם אע"ה דכיון שלא נטוה קודם לכן הרי היום שנלטה בו חשוב זמנה כמילה ביום השמיני אלא אף במילה שלא בזמנה דעלמא (שהיה חולה וכיוצא) מסתברא ליום שנראה למילה (שהבירא וכו') חשוב זמנו ואינו רשאי לאחר המילה דאיכא משום זריזין מקדימין למצות

בלל ג זריזין מקדל"מ לא דחינן בשביל ברוב עם הדרת מלך כן כתבתי בקונטרס אסיפת הדינים במערק